ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS
MÁJ 1994
ROČNÍK 2

BANKING JOURNAL
MAY 1994
VOLUME II

BIATEC

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

NATIONAL BANK OF SLOVAKIA

5

Plánujete podnikať v zahraničí?

Spojte sa s najväčšou slovenskou bankou.

Všeobecná úverová banka a.s. - banka s vedúcim postavením na slovenskom trhu.

Naša sieť viac ako 190 - tich pobočiek a expozitúr pokrýva celé Slovensko, okrem toho máme pobočku v Prahe a reprezentáciu v Moskve.

Pre nás pracuje viac ako 600 korešpondenčných miest po celom svete.

Adresa:
Všeobecná úverová banka, a.s.
Námestie SNP 19
818 56 Bratislava
Swift code: SUBA SK BX

VŠEOBECNÁ
ÚVEROVÁ
BANKA

Život Vašich peňazí.

Obsah

Stratégia vstupu Slovenska na medzinárodné kapitálové trhy 2, 29

Výsledky rozpočtového hospodárenia SR v roku 1993 4,31

Výsledky a perspektívy vo vzdelávaní bankovníkov 7, 33

Charakteristické črty vývoja povinných minimálnych rezerv 10, 35

Zhodnotenie trhu krátkodobých cenných papierov 12, 36

Pasívne činnosti komerčných bánk (príloha) 15

Čo hovoria predstavitelia centrálnych bánk 23

Útoky na bankový software 24

Poľnobankou už aj oficiálne 25

Partner pre banky 26

Contents

Slovakia's Strategy of Tapping the International Capital Markets 2, 29

The Results of the 1993 Slovak Budget Economy 4, 31

The Results and the New Perspectives in the Education of Bankers 7, 33

Characteristic Features in the Development of the Minimum Reserve Requirements 10,35

The Assessment of the Short-Term Securities Market 12, 36

Passive Operations of Commercial Banks (Appendix) 15

What Central Bank Representatives Say 23

Attacks on Bank Computer Software 24

Official Name: Poľnobanka 25

Partner for Banks 26

Inhalt

Strategie der Slowakei beim Einstieg in die internationale Kapitalmärkte 2, 29

Leistungsangaben über Staatshaushalt der SR im 1993 ..... 4, 31

Fortbildung der Bankangestellten: Ergebnisse und Aussichten..... 7, 33

Charakterzüge der Entwicklung von Mindestreserven 10, 35

Eine Marktanalyse im Bereichder kurzfristigen Wertpapiere 12, 36

Passivgeschäft der Handelsbanken 15

Repräsentanten der Zentralbanken erklären 23

Attacke gegen Banksoftware 24

„Polnobanka" - bereits der offizielle Namen 25

Ein Partner der Banken 26

BIATEC
Odborný bankový časopis

Máj 1994

Vydavateľ:
Národná banka Slovenska
Published by:
The National Bank of Slovakia

Redakčná rada:
Editorial Council:
Ing. Vladimír Masár (predseda), Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barlíková, Ing. Adam Celušák, CSc., Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz, Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc., Ing. Gabriela Miklóšová, Elena Ondriašová, Ing. Monika Siegelová, PhDr. Marcela Snopeková, Ing. Vladimír Valach

Redakcia:
Editorial Office:
šéfredaktorka/Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová, ☎ 210 4406
zástupkyňa šéfredaktorky/Editor
Ing. Alica Polónyiová, ☎ 210 3400
výtvarná redaktorka/Graphics Editor
Katarína Krošláková, ☎ 210 3400

Adresa redakcie:
Address:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 818 54 Bratislava
tel.: 210 3400, 210 3034, 210 4406
fax: 210 3035

Objednávky a predplatné prijíma redakcia ☎ 210 3034

Bežný účet NBS Bratislava:
916-67288-002/0720

Ročné predplatné: 72 Sk + 6% DPH

Tlač a distribúcia:
Printed and Distributed by
i + i print spol. s r.o.
Ondavská 3, 826 47 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:
9. 5. 1994

Dátum vydania: 23. 5. 1994

Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľstvom pôšt Bratislava pod. č. 830 zo dňa 16. 3. 1993

Registračné číslo:
MK SR 698/92

1. strana obálky:
Front Cover:
Budova Inštitútu bankového vzdelávania v Bratislave

STRATÉGIA VSTUPU SLOVENSKA NA MEDZINÁRODNÉ KAPITÁLOVÉ TRHY

Ing. Marián Kováč
Národná banka Slovenska

Možnosti získavania devízových zdrojov

Národná banka Slovenska má viacero možností, ako zabezpečiť a udržať devízové prostriedky na primeranej výške.

Prvou z možností by bolo zavedenie zákonných administrativnych opatrení, ktoré by zabraňovali nadmernému čerpaniu devízových prostriedkov komerčnými bankami. Každé takéto opatrenie však môže mať len dočasný charakter a navyše predstavuje prekážku liberalizácie devízového okruhu.

Druhou možnosťou je získavanie syndikovaných úverov a pôžičiek od zahraničných bánk. Množstvo prostriedkov, ktoré sa dajú získať takýmto spôsobom je obmedzené vzhľadom na to, že banky stanovujú limity pre jednotlivé krajiny a súčasne tento trh prenechávajú centrálne banky komerčným bankám. Do tejto skupiny by bolo možné zaradiť aj vydávanie depozitných certifikátov v cudzej mene s vysokou nominálnou hodnotou, čo by však umožnilo získať len krátkodobé zdroje.

Treťou možnosťou je vstup na medzinárodné kapitálové trhy prostredníctvom emisií obligácií Národnej banky Slovenska.

Pre NBS ako centrálnu banku štátu, ktorého ekonomika prechádza štádiom transformácie, sa javí zabezpečenie potrebných devízových prostriedkov cestou emisie obligácií na medzinárodných kapitálových trhoch ako jednoznačne najvýhodnejšie riešenie, a to z nasledujúcich dôvodov:

Jednou zo základných úloh Národnej banky Slovenska je garantovať systém vnútornej konvertibility prostredníctvom stabilného výmenného kurzu slovenskej koruny voči zahraničným menám.
Na zabezpečenie tejto úlohy je potrebné získať dostatočné množstvo devízových zdrojov v primeranej menovej štruktúre, pričom z hľadiska doby splatnosti ide predovšetkým o stredno- a dlhodobé zdroje.
V januári 1993 stála Národná banka Slovenska pred úlohou navrhnúť takú stratégiu získavania devízových prostriedkov, ktorá by riešila nielen okamžité potreby ekonomiky, ale ktorá by zároveň vytvorila základ pre dosiahnutie dlhodobého cieľa, ktorým je plná konvertibilita slovenskej koruny.

a) na týchto trhoch sa nachádza najväčší objem peňažných prostriedkov so značným medziročným nárastom, kde napr. len samotný eurobondový trh zaznamenal za rok 1993 43,6 % nárast objemu emitovaných obligácií,

b) emisie obligácií na týchto trhoch vykazujú najnižšiu nákladovosť, ktorú umožňuje priamy predaj investorovi s vylúčením sprostredkovateľa a ich značná likvidita, ktorá predstavuje pre investora finančnú flexibilitu, pre ktorú je ochotný akceptovať nižšiu úrokovú sadzbu,

c) medzinárodné kapitálové trhy umožňujú získať stredno- a dlhodobé zdroje. Typická doba splatnosti sa pohybuje v rozmedzí 3-15 rokov,

d) emitent pri úspešnej emisii zvyšuje svoju prestíž. Dôkladne pripravenou a úspešnou emisiou je možné zvýšiť záujem zahraničných investorov aj o priame investície do ekonomiky.

Vzhľadom na závažnosť a komplexnosť uvedenej problematiky sa Národná banka Slovenska rozhodla pre spoluprácu s renomovanou japonskou investičnou bankou Nomura, ktorá obdržala mandát oficiálneho finančného poradcu Národnej banky Slovenska.

Stanovenie stratégie vstupu Slovenska na medzinárodné kapitálové trhy

Kľúčovým faktorom, ktorý určuje úspešnosť vstupu krajiny do vysokokonkurenčného prostredia medzinárodných kapitálových trhov je jej reputácia. Tento faktor sa zohľadňoval pri tvorbe stratégie vstupu Slovenska na tieto trhy. Stratégia sledovala tri hlavné ciele. Predovšetkým bolo potrebné vytvoriť priaznivý obraz o Slovensku v povedomí medzinárodnej finančnej komunity.

Rovnako dôležité bolo aj preklenutie informačného vákua o stave slovenskej ekonomiky a v neposlednom rade aj otvorenie cesty pre ostatné slovenské subjekty, ktoré by mali záujem vstúpiť na kapitálové trhy. Na dosiahnutie týchto priorít bola stanovená postupnosť nasledovných krokov:

1. získanie úveru od MMF ako prvotný priaznivý signál investorom,
2. vypracovanie analytickej štúdie o stave ekonomiky Slovenskej republiky nezávislou uznávanou ekonomickou inštitúciou a oboznámenie širšej investorskej verejnosti s jej výsledkami,
3. uskutočnenie úspešnej emisie obligácií NBS,
4. úspešnou emisiou obligácií posilniť ambície pri stanovovaní ohodnotenia Slovenskej republiky renomovanou ratingovou agentúrou.

Všetky naplánované, resp. potrebné kroky sa podarilo v priebehu roku 1993 uskutočniť. Uvedieme ich chronologické zoradenie.

Začiatkom februára sa začala spolupráca s viedenským Nomura Research Institute na príprave analytickej štúdie slovenskej ekonomiky. S jej výsledkami bola oboznámená investorská verejnosť začiatkom mája v materiáli nazvanom „Ekonomika Slovenska". Podrobne je v ňom analyzovaná predovšetkým východisková ekonomická pozícia Slovenska nielen v absolútnych hodnotách, ale aj na komparatívnej báze vo vzťahu k ostatným krajinám bývalého východného bloku, ktoré predstavujú potenciálnych konkurentov Slovenska na medzinárodných kapitálových trhoch.

Rada riaditeľov MMF na svojom zasadnutí 27. júla 1993 odsúhlasila pôžičku STF (Systemic Transformation Facility) pre Slovensko, čím sa stanovila priaznivá východisková báza pre ďalšie rokovania s MMF týkajúce sa poskytnutia Stand-by pôžičky. Treba však zdôrazniť skutočnosť, že pre ďalšie smerovanie stratégie prístupu Slovenska na medzinárodné kapitálové trhy má práve uzavretie dohody o Stand-by s MMF najvyššiu prioritu. Poskytnutie tejto štandardnej formy úveru príslušnej krajine je vyjadrením dôveryhodnosti ekonomickej politiky štátu.

Národná banka Slovenska oznámila úspešnú emisiu obligácií NBS na medzinárodných kapitálových trhoch 7. septembra 1993.

Zástupcovia medzinárodnej ratingovej spoločnosti Standard and Poor's prišli 17. novembra 1993 na Slovensko vykonať záverečné analýzy tzv. „field survey", pred zverejnením ratingového ohodnotenia.

Dôkazom správnosti nastúpenej cesty je aj úspešná prvá emisia dlhopisov slovenského subjektu na zahraničných kapitálových trhoch. Calex, a. s., Zlaté Moravce uverejnil 31. 12. 1993 oznámenie o emisii štátom garantovaných dlhopisov s celkovým objemom 21 mil. USD splatných 4. 1. 1997, s ročnou kupónovou sadzbou 7 7/8 %. Emisia bola predávaná za 99,832 %.

Ciele a charakteristika emisie

Národná banka Slovenska uskutočnila 7. septembra 1993 prvú emisiu euroyenových obligácií na medzinárodných kapitálových trhoch. Táto emisia bola rozdelená do dvoch tranší v objeme 15 mld. jenov so splatnosťou v roku 1998, resp. 10 mld. jenov so splatnosťou v roku 2000.

Primárnym cieľom tejto emisie bolo posilnenie devízových rezerv NBS na úroveň, ktorá by umožňovala zvýšenie liberalizácie devízového okruhu v rámci vnútornej konvertibility a zároveň zabezpečila ich bezpečnú výšku (podľa metodiky MMF bezpečnú výšku devízových rezerv predstavuje ekvivalent trojmesačných dovozov). Z tohto hľadiska ide teda o priamy záväzok NBS, ktorý nie je garantovaný štátom.

Bolo treba špecifikovať charakter emisie, to znamená určiť menu, trh a formát, v ktorom sa daná emisia uskutoční. Po zvážení možností úspešného umiestnenia na trhu sa NBS rozhodla pre euroyenovú emisiu formou **registrovanej súkromnej emisie** (euroyen listed private placement).

Europeniaze (euroyeny, eurodoláre atď.) sú prostriedky investorov, ktoré sa používajú na finančné transakcie na trhoch iných krajín, ako je krajina pôvodu meny (napr. jeny uložené v britských bankách sú euroyeny). To isté platí aj o eurobondoch. Sú to obligácie vydávané spoločnosťami alebo krajinami na trhoch iných krajín. Sú obojstranne výhodné tak pre emitenta, ako aj pre investora. Vzhľadom na globálnosť eurobondových trhov, ako aj množstvo investorov zapojených do každej jednotlivej transakcie, investorovi poskytujú tieto trhy značnú anonymitu a s ňou spojené daňové výhody. Je obtiažne zaťažiť daňou vyberanou zrážkou (withholding tax) splácanie úroku a istiny investorovi. Toto umožňuje emitentovi znižovať náklady emisie.

Primárny rozdiel medzi súkromnou (private placement) a verejnou emisiou (public placement) spočíva predovšetkým v tom, že **verejné emisie** sú kótované na burze predpísaným spôsobom. Stávajú sa tým likvidnejšie, z čoho vyplýva ich nižšia nákladovosť. Pri eurobondoch sú tieto kotácie uvádzané na londýnskej alebo luxemburskej burze. Registrovaná súkromná emisia tvorí medzi vyššie spomenutými spôsobmi umiestňovania emisií určitý medzičlánok.

Kotácia emisie NBS bola uverejnená v „Code Offiecelle", ktorý je denne publikovaný v novinách Luxembourger Wort, ktoré sú obdobou burzových správ vo Financial Times. Nakoľko emisia NBS nebola uverejnená na obrazovkách luxemburskej burzy (screen launched) spolu s ostatnými kótovanými emisiami, možno ju charakterizovať ako emisiu súkromnú s niektorými prvkami emisie verejnej. V porovnaní s „čistou" verejnou emisiou, pri emisii NBS absentoval upisovací syndikát (underwriting syndicate) a jediným upisovateľom bola Nomura. Veľmi dôležitým faktom určujúcim formát prvej emisie NBS bolo aj to, že kombinácia nepriaznivých dôsledkov absencie ratingového ohodnotenia Slovenskej republiky a nestabilnej politickej situácie nevytvárala vhodný porovnateľný základ pre ďalšie verejné transakcie, to znamená tzv. „benchmark". Preto bolo vhodné udržať publicitu okolo emisie na minimálnej úrovni.

Záver

V súčasnosti existujú dva dôležité faktory určujúce úspešnosť potenciálnych verejných emisií NBS na medzinárodných kapitálových trhoch. Ide najmä o priaznivý vývoj v rokovaniach s MMF, kde medzinárodná investičná komunita jednoznačne čaká na pozitívny signál vo forme uzavretia dohody o Stand-by pôžičke. Druhým, nie menej dôležitým prvkom je stabilizácia situácie na politickej scéne. Keď sa v uvedených dvoch oblastiach nedosiahne výrazný pokrok, získavanie devízových zdrojov s primeranými nákladmi na zahraničných kapitálových trhoch bude veľmi polemické. Vysoká nákladovosť týchto zdrojov sa môže následne prejaviť zvýšeným tlakom na devízové rezervy a výrazným rastom zadlženosti.

VÝSLEDKY ROZPOČTOVÉHO HOSPODÁRENIA SR V ROKU 1993

Ing. Ján Sabaj
Národná banka Slovenska

VÝCHODISKÁ ŠTÁTNEHO ROZPOČTU SR NA ROK 1993

Vznikom samostatnej Slovenskej republiky došlo k výraznej zmene vo fiskálnom hospodárení. Namiesto troch navzájom previazaných rozpočtových okruhov (federálny a dva republikové) bol prvýkrát koncipovaný štátny rozpočet SR v podmienkach suverénneho štátu. Okrem endogénnych faktorov (samostatnosť SR, zavádzanie novej daňovej sústavy, situácia v oblasti nezamestnanosti, vývoj inflácie atď.) tu pôsobili aj exogénne faktory (celosvetová ekonomická recesia, rozpad tradičných trhov a pod.). Za týchto podmienok, pri značnej miere neistôt v charakteristikách nového ekonomického priestoru, bol ako základný cieľ finančnej a rozpočtovej politiky stanovený zámer blokácie inflačného procesu. V úvahách sa vychádzalo z ročnej miery inflácie v rozsahu 13-20 %, avšak za predpokladu, že nedôjde k devalvácii slovenskej koruny voči vymeniteľným menám a že rast cien na svetových trhoch bude minimálny. Miera nezamestnanosti sa odhadovala na 14-18 % s výraznejšími výkyvmi v jednotlivých regiónoch.

Najviac diskusií sa viedlo okolo vyrovnanosti štátneho rozpočtu. Napriek námietkam niektorých ekonómov vláda schválila koncepciu vyrovnaného rozpočtu. Viedli ju k tomu nasledujúce dôvody:

- v rámci politických dohôd reprezentácií Českej republiky a Slovenskej republiky mali byť vytvorené rovnaké podmienky pre menovú a colnú úniu oboch republík. V oblasti rozpočtového hospodárenia to znamenalo (rovnako ako v ČR) zabezpečiť vyrovnaný rozpočet,
- snaha zabrániť refazeniu rozpočtových deficitov zosilnením tlaku na dodržiavanie rozpočtovej disciplíny a úsporné vynakladanie disponibilných prostriedkov,
- perspektívny pohľad do budúcnosti (splácanie vytvoreného dlhu budúcimi generáciami),
- dopad deficitného hospodárenia na menovú politiku štátu.

Skutočný vývoj sa však od týchto predpokladov značne odchýlil.

VÝVOJ ROZPOČTOVÉHO HOSPODÁRENIA

Rozpočtové hospodárenie Slovenskej republiky v priebehu roku 1993 charakterizovalo striedanie období relatívnej stabilizácie s obdobiami prehlbovania deficitu štátneho rozpočtu. K najväčšiemu prepadu došlo v marci (z 1,5 mld. Sk na 11,0 mld. Sk), v júni (z 11,8 mld. Sk na 14,8 mld. Sk), v septembri (zo 14,4 mld. Sk na 15,9 mld. Sk) a v decembri (zo 16,0 mld. Sk na 23,0 mld. Sk). Tieto výkyvy boli spôsobené nerovnomerným plnením daňových príjmov a príspevkov do poistných fondov, ale aj kvartálnym inkasovaním úrokov za úverové krytie štátneho dlhu (aj z predchádzajúcich období), s ktorými štátny rozpočet vo výdavkovej časti vôbec neuvažoval. V záujme zmiernenia výkyvov rozpočtového hospodárenia urobila Národná banka Slovenska (ďalej NBS) ústretový krok a súhlasila so štvrťročným preddavkovým odvodom voľného zisku NBS do štátneho rozpočtu. Tento postup neskôr Ministerstvo financií SR presadilo ako systémové opatrenie do zákona č. 159/1993 Z. z.

Príjmovú časť rozpočtu v priebehu celého roku negatívne ovplyvňovali nízke príspevky na dôchodkové, nemocenské a zdravotné poistenie a na zamestnanosť (k 31. 12. vo výške 40,7 mld. Sk, necelých 80 % z ročného rozpočtu), neplnenie daní z príjmov právnických osôb (63 %), dane z pridanej hodnoty (90 %) a spotrebných daní (77 %). Na druhej strane na vývoj celkových príjmov (boli splnené na 91 %) pozitívne pôsobil uvedený odvod NBS a dobeh splátok odvodov a daní z roku 1992. Celkový výpadok rozpočtovaných príjmov za rok 1993 bol 13,6 mld. Sk.

Čerpanie rozpočtových výdavkov poznamenali regulačné opatrenia, ktorými sa počas 11 mesiacov podarilo udržať výdavkovú časť štátneho rozpočtu pod kontrolou (čiastočne aj pozitívnym dopadom „úverovania" clearingového zostatku Českou republikou).

V decembri však rozhodnutím Ministerstva financií SR o povolení prekročenia výdavkových limitov v niektorých rozpočtových kapitolách došlo k prudkému nárastu celkových rozpočtových výdavkov, takže tieto k 31. 12. 1993 dosiahli úroveň 167,5 mld. Sk (po zohľadnení vplyvu clearingu dokonca až 173,3 mld. Sk). Oproti predpokladanej čiastke 158,1 mld. Sk boli teda prečerpané o 9,4 mld. (resp. 15,2 mld.) Sk.

Táto skutočnosť vyplynula z vyšších transferov obyvateľstvu oproti predpokladom (najmä v dôsledku vyplácania štátneho vyrovnávacieho príspevku, ktorý bol rozpočtovo krytý len na prvé dva mesiace roku 1993), výdavkov na verejnú spotrebu obyvateľstva a štátu (zdravotníctvo, zahraničná služba, bezpečnosť), ako aj výdavkov súvisiacich so štátnym dlhom (v rozpočte boli zjavne podhodnotené).

Súhrnným pôsobením týchto faktorov bol k 31. 12. 1993 vykázaný komplexný deficit štátneho rozpočtu SR v celkovom objeme 23,0 mld. Sk, ktorý bol čiastočne krytý emisiou a následným predajom štátnych pokladničných poukážok v objeme 7,9 mld. Sk a na zostávajúcu časť (15,1 mld. Sk) poskytla NBS priamy úver. Ako sme však už uviedli,

v tejto súvislosti treba zohľadniť aj clearingový záväzok Slovenskej republiky voči Českej republike k 31. 12. 1993 (5,8 mld. Sk), ktorý by vykázaný schodok o uvedenú čiastku zvýšil.

VZŤAH ŠTÁTNEHO ROZPOČTU K CENTRÁLNEJ BANKE

Vzťah štátneho rozpočtu SR k NBS s platnosťou od 1. 1. 1993 upravuje zákon č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska. Na základe tohto zákona Banková rada NBS dňa 29. 1. 1993 schválila úrokové sadzby vyplývajúce zo záväzkov a pohľadávok Slovenskej republiky v NBS na rok 1993. Pri stanovení výšky úročenia týchto záväzkov a pohľadávok boli zohľadnené tieto hlavné zásady: úročenie je viazané na úroveň diskontnej sadzby NBS, t. j. výška v priebehu roka kopírovala pohyb diskontu, úrokové sadzby zo záväzkov štátu boli diferencované podľa dĺžky ich trvania a v prípade pohľadávok podľa ich terminovanosti, kreditné zostatky z titulu nadmernej emisie štátnych pokladničných poukážok boli úročené v rovnakej výške ako priebežný suficit rozpočtového hospodárenia, predmetom návrhu nebola cena štátnych pokladničných poukážok v portfóliu NBS, ktorá je stanovená trhovo. Konkrétne sadzby boli stanovené v zmysle týchto zásad po zohľadnení skúseností z predchádzajúceho obdobia, špecifík vládneho sektora v porovnaní s bežnou komerčnou klientelou, ako aj situácie v rozpočtovom hospodárení SR.

V prípade pohľadávok štátu (kreditné úročenie) bolo stanovené jednotné úročenie pre všetky tri aktivity (priebežné prebytky štátneho rozpočtu, zostatky štátnych fondov a neterminované štátne finančné aktíva) vo výške D-3,5 %.

V prípade záväzkov štátu (debetné úročenie) bola uplatnená väčšia diferenciácia, ktorá zohľadňovala priame úverovanie deficitu štátneho rozpočtu bežného roka, schodkov z predchádzajúceho obdobia, ako aj podielu z deficitu štátneho rozpočtu federácie z roku 1992 a prevod štátnych finančných pasív federácie.

Spôsob stanovenia výšky úrokov pre všetky účty Ministerstva financií SR v NBS bol klientovi písomne oznámený.

Na základe prekročenia technického debetu bežného hospodárenia (do 5 dní) sa od 1. 4. 1993 uplatňovala sankčná úroková sadzba z debetného zostatku bežného hospodárenia štátneho rozpočtu. Od tohto dňa NBS priamo úverovala deficit štátneho rozpočtu, ktorého priemerná výška sa každý mesiac

Vývoj podielu faktorov rozpočtového hospodárenia na HDP

	I. štvrťrok	II. štvrťrok	III. štvrťrok	IV. štvrťrok	Rok
Hrubý domáci produkt v mld. Sk	78,7	83,1	87,9	87,0	336,7
Príjmy v mld. Sk	22,9	41,5	40,2	39,9	144,5
% z HDP	29,1	49,9	45,7	45,9	42,9
Výdavky v mld. Sk	34,0	45,2	41,3	47,0	167,5
% z HDP	43,2	54,4	47,0	54,0	49,7
Deficit ŠR v mld. Sk	-11,1	-3,7	-1,1	-7,1	-23,0
% z HDP	14,1	4,4	1,3	8,2	6,8
Vnútorná zadlženosť SR voči bankovej sústave v mld. Sk					-53,5
% z HDP					15,9

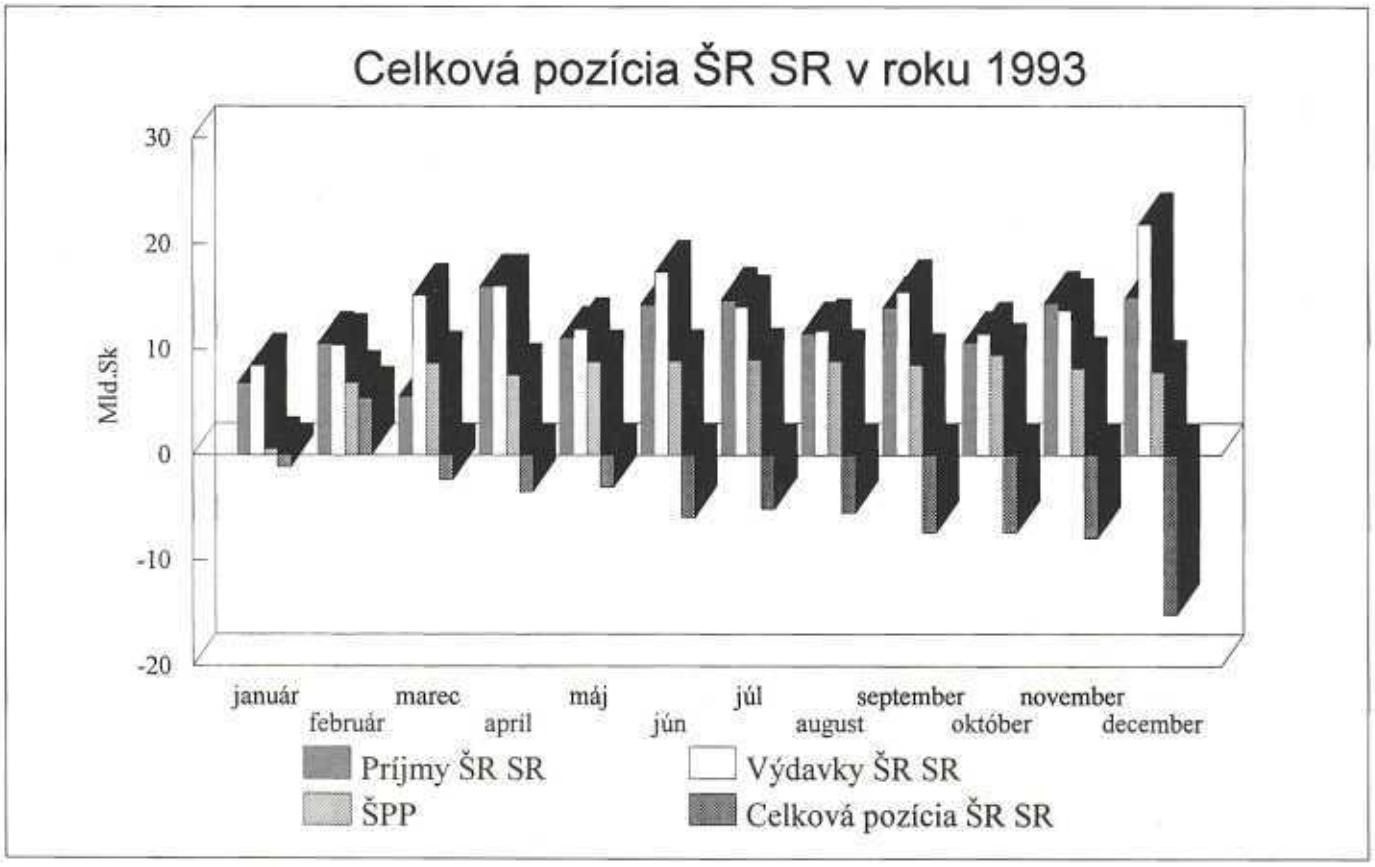

zvyšovala (v marci 1,2 mld. Sk, v decembri 13,5 mld. Sk).

Umiestnenie emitovaných štátnych pokladničných poukážok (ďalej ŠPP) určených na krytie bežných výkyvov v hospodárení ŠR zabezpečovala v priebehu celého roku najmä NBS, ktorá väčšiu časť emisie nakupovala do svojho portfólia. Na trhu ŠPP sa prejavovala veľká nerovnomernosť, najmä čo sa týka účasti obchodných bánk v jednotlivých aukciách a objemu predaných ŠPP na primárnom trhu. Priemerná výška ŠPP sa v uplynulom roku pohybovala od 3,1 mld. Sk (v januári) do 9,4 mld. Sk (v júli) a v decembri dosiahla 6,9 mld. Sk. Ďalšie krytie vykazovanej výšky denného deficitu štátneho rozpočtu zabezpečovala NBS v neustále sa stupňujúcej požiadavke na úverové krytie.

VÝVOJ ZADĽŽENOSTI VLÁDNEHO SEKTORA VOČI BANKOVEJ SÚSTAVE

Čistá pozícia vlády SR voči bankovej sústave vrátane delimitácie časti schodku bývalej federácie a podielu štátnych finančných pasív z bývalej ČSFR, hospodárenia SR v minulých rokoch, emitovaných štátnych dlhopisov a ďalších parciálnych položiek dosiahla k 1. 1. 1993 hodnotu 32,2 mld. Sk. Vývoj v ďalších dvoch mesiacoch roka sa podstatnejšie nezmenil, nárast nastal až v marci, keď došlo k rapídnemu zvýšeniu deficitu štátneho rozpočtu, v dôsledku čoho dosiahla zadĺženosť vlády voči bankovej sústave 40,2 mld. Sk.

Pozícia zadĺženosti v nasledujúcich mesiacoch kopírovala neustály nárast deficitu štátneho rozpočtu. K polroku jej výška dosiahla 43,2 mld. Sk, z čoho NBS úverovala 35,2 mld. Sk. Najväčšou položkou, ktorá zaťažovala NBS, boli nevysporiadané schodky z minulých rokov, ktoré predstavovali takmer 50 % úverového krytia zo strany NBS. Po schválení štátneho záverečného účtu za rok 1992 v Národnej rade SR uznesením č. 230 z 24. júna 1993 dalo Ministerstvo financií SR pokyn na preúčtovanie krytia schodku ŠR SR za rok 1992 vo výške 7,9 mld. Sk zo štátnych finančných aktív. V dôsledku tejto operácie bol bilančný účet za rok 1992 vynulovaný a saldo štátnych finančných aktív a pasív sa zvýšilo o uvedenú sumu.

Tri mesiace sa darilo udržať zadĺženosť vlády SR voči bankovej sústave na rovnakej úrovni (asi 43 mld. Sk), no ku koncu septembra sa opäť zvýšila o ďalšie 2,3 mld. Sk. V poslednom kvartáli hodnoteného roku vplyvom značného prepadu v rozpočtovom hospodárení sa vládna zadĺženosť zvýšila až na 53,5 mld. Sk k 31. 12. 1993, čo predstavuje 15,9 % z HDP.

Z tohto objemu úverovala NBS 41,1 mld. Sk a komerčné banky 12,4 mld. Sk. Štruktúru úverového krytia NBS tvoria v najväčších objemoch schodok bežného hospodárenia štátneho rozpočtu, štátne finančné pasíva a nevysporiadané dlhy z minulých rokov. Komerčné banky sa podieľali na kúpe ŠPP, štátnych dlhopisov, pričom celkovú pozíciu mierne vylepšujú prostriedky miestnych úradov uložené v sieti obchodných bánk.

ZÁVER

Výsledky rozpočtového hospodárenia SR za rok 1993 sú odrazom reálneho stavu slovenskej ekonomiky, pravda, pri súčasnom pôsobení viacerých jednorazových, prípadne krátkodobých vplyvov (rozpad federácie, nová daňová sústava, konštituovanie nových centrálnych orgánov, colná únia s ČR, vznik samostatnej slovenskej meny atď.). Až budúcnosť ukáže výšku dopadu jednotlivých faktorov na rozpočtové výsledky. Už teraz je však zrejmé, že na vzniku 23 mld. deficitu sa približne 60 % podieľalo neplnenie rozpočtových príjmov a 40 % prekročenie rozpočtových výdavkov. Spôsob vysporiadania tohto schodku bude stanovený zákonom Národnej rady SR o štátnom záverečnom účte SR za rok 1993.

Čistá pozícia vlády SR voči bankovej sústave v roku 1993
(v mil. Sk)

	1.1.	31.1.	28.2	31.3.	30.4.	31.5.	30.6.	31.7.	31.8.	30.9.	31.10.	30.11.	31.12.
Bežné hospodárenie ŠR	-7754	-1114	5363	-2337	-3437	-3015	-5922	-5075	-5463	-7362	-7313	-7850	-15120
Vklady na účtoch miestnych úradov vrátane ich fondov a rezerv	2200	3492	3344	3656	3492	3387	2905	2535	2325	2222	2158	2173	2292
Štátne finančné aktíva	11890	11891	11892	11900	11928	13060	13483	5558	5711	5736	5173	5181	5174
Štátne finančné pasíva	-21716	-21671	-21715	-21716	-21716	-21716	-21716	-21716	-21716	-21716	-21716	-21716	-21716
Zostatky štátnych fondov	301	253	573	667	645	623	951	718	821	614	1044	402	967
Schodok ŠR za rok 1991	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400	-7400
Schodok ŠR za rok 1992	0	-7933	-7933	-7933	-7933	-7933	-7933	0	0	0	0	0	0
Schodok z federácie r. 1992	0	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333	-2333
Štátne pokladničné poukážky	-4920	-1080	-7500	-9000	-7750	-9000	-9000	-9142	-9000	-8800	-9200	-8327	-7891
Štátne dlhopisy na KBV	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200	-4200
Štátne dlhopisy na schodok ŠR z roku 1991	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Štátne dlhopisy na VD Gabčíkovo	0	-900	-900	-900	-900	-900	-900	-900	-900	-900	-900	-900	-900
Štátne dlhopisy na VD Málinec Turček v roku 1993	0	0	0	-26	-76	-76	-490	-495	-661	-672	-772	-1460	-1764
Čistá pozícia vlády	**-32199**	**-31595**	**-31409**	**-40222**	**-40280**	**-40103**	**-43155**	**-43050**	**-43416**	**-45411**	**-46059**	**47030**	**-53491**
Z toho v NBS	x	-29550	-27597	-36664	-37338	-31398	-35220	-32351	-36624	-34361	-34840	-34014	-41158
v komerčných bankách	x	-2045	-3812	-3558	-2942	-8705	-7935	-10699	-6792	-11050	-11219	-13016	-12333

VÝSLEDKY A PERSPEKTÍVY VO VZDELÁVANÍ BANKOVNÍKOV

Ing. Dušan Garay
Inštitút bankového vzdelávania

Je nespornou výhodou Národnej banky Slovenska, že disponuje Inštitútom bankového vzdelávania (IBV) ako svojou organizačnou súčasťou. Popri početných vzdelávacích podujatiach so špičkovými zahraničnými lektormi, na ktorých sa pracovníci NBS zúčastňujú, javí sa nevyhnutnou požiadavka venovať zvýšenú pozornosť vo vzdelávacích aktivitách inštitútu špecifickým programom centrálneho bankovníctva.

HODNOTENIE ROKA 1993

Ťažiskom pôsobenia a stratégiou činnosti Inštitútu bankového vzdelávania v roku 1993 bol kvalifikovaný transfer vyspelého bankového know-how do slovenského bankového sektora pri maximálnom zohľadňovaní konkrétnych vzdelávacích potrieb jednotlivých bánk.

Dôležitou súčasťou činnosti inštitútu bola aj príprava a realizácia samostatných vzdelávacích podujatí nezávisle na zahraničnej spolupráci vrátane formovania lektorského zboru z domácich bankových odborníkov.

V súlade so schváleným programom pripravil a realizoval Inštitút bankového vzdelávania v Bratislave v uplynulom roku spolu 81 vzdelávacích podujatí vrátane 6 špeciálnych programov. Na aktivitách inštitútu sa zúčastnilo spolu 1924 pracovníkov slovenských komerčných bánk a Národnej banky Slovenska.

Počas realizácie rôznych foriem prípravy a zvyšovania kvalifikácie pracovníkov bankového sektora sa maximálne využili kapacity inštitútu i jeho personálny potenciál, a to aj napriek tomu, že rozsah činnosti si vo vybraných prípadoch vyžiadal pripraviť niektoré podujatia mimo vlastných priestorov.

Národná banka Slovenska zvládla vo veľmi krátkom čase popri postupnom budovaní jednotlivých odborných útvarov množstvo náročných úloh. Pre perspektívnu odbornú stabilitu Národnej banky Slovenska je však nevyhnutné plánovité a systematické skvalitňovanie odbornej úrovne jej pracovníkov v súlade so stratégiou jej rozvoja a dlhodobými cieľmi pôsobenia. Včasná identifikácia vzdelávacích potrieb v zmysle uvedeného prístupu je nevyhnutná a bezprostredne ovplyvňuje zmysel a efektívnosť vzdelávacieho procesu.

Štruktúra realizovaných vzdelávacích podujatí Inštitútu bankového vzdelávania zodpovedala požiadavkám jednotlivých bánk a bola zameraná na tri základné okruhy:

1. Príprava nových, resp. začínajúcich bankových pracovníkov.
2. Odborná špecializovaná príprava na vybrané typy bankových činností a bankové produkty.
3. Príprava stredného a vyššieho bankového manažmentu.

Dôležitou súčasťou aktivít inštitútu v roku 1993 bola rozsiahla spolupráca so zahraničnými bankovými vzdelávacími inštitúciami, ako aj medzinárodnými organizáciami so zameraním na bankové vzdelávanie.

Bratislavský Inštitút bankového vzdelávania prijali 10. mája 1993 za člena prestížnej európskej organizácie bankových vzdelávacích inštitúcií - EBT (European Bank Training Network) so sídlom v Štrasburgu.

Súčasne sa inštitút stal členom IFCEB (International Foundation for Computer-based Education in Banking and Finance). Členstvo v týchto významných medzinárodných inštitúciách je významným ocenením jeho doterajšej činnosti a úrovne, zároveň vytvára pozitívne podmienky na rozvoj ďalšej medzinárodnej spolupráce.

Dôležitou súčasťou aktivít inštitútu v oblasti zahraničnej spolupráce bolo usporiadanie konferencie o koordinácii zahraničnej pomoci v dňoch 10.-12. mája 1993 v Dolnej Krupej za účasti zástupcov slovenských bánk a reprezentantov fondov zahraničnej pomoci a spolupráce.

Rovnako veľký význam pripisujeme medzinárodnému podujatiu - Konferencii inštitútov bankového vzdelávania krajín strednej a východnej Európy, ktorá sa uskutočnila tiež v Dolnej Krupej v dňoch 4-6. októbra 1993.

Práve Inštitút bankového vzdelávania v Bratislave bol organizátorom v poradí už druhej konferencie tohto typu. Zúčastnili sa jej predstavitelia takmer všetkých bankových inštitútov krajín strednej a východnej Európy a reprezentantov fondov a inštitúcií pomoci z vyspelých západných krajín.

Z celkového počtu 81 vzdelávacích podujatí inštitútu v uplynulom roku sa uskutočnilo v spolupráci s Ministerstvom

financií USA 38 vrátane špecializovaných programov, na ktorých sa zúčastnilo 52 % z celkového počtu účastníkov hodnoteného roka.

V spolupráci s britským Know-how fondom uskutočnil inštitút 13 vzdelávacích podujatí, na ktorých sa zúčastnilo 7,9 % z celkového počtu účastníkov.

Pozitívny ohlas mali aj aktivity v spolupráci a s podporou vlády Severného Porýnia-Vestfálska - KPMG Düsseldorf (7 podujatí, 9,4 % účastníkov z celkového počtu) a programom PHARE (4 vzdelávacie akcie, 4,8 % účastníkov z celkového počtu).

V hodnotení vzdelávacích aktivít inštitútu treba zdôrazniť skutočnosť, že v uplynulom roku pripravil inštitút 15 vlastných podujatí, t. j. bez zahraničnej spolupráce.

Zúčastnilo sa na nich 21,3 % účastníkov z celkového počtu. Svojím rozsahom sa uvedená vzdelávacia aktivita Inštitútu bankového vzdelávania radí na 2. miesto za akcie uskutočnené v spolupráci s Ministerstvom financií USA.

ZÁUJEM KOMERČNÝCH BÁNK

Z hľadiska podielu účasti jednotlivých bánk na vzdelávacích podujatiach v rámci celkového hodnoteného programu inštitútu zaujímajú popredné miesta tieto banky:

- Všeobecná úverová banka, a. s., 15,8 %,
- Investičná a rozvojová banka, a. s., 12,6 %,
- Slovenská štátna sporiteľňa, š. p. ú., 8,8 % (od 1. 4. 1994 už akciová spoločnosť, pozn. red.),
- Československá obchodná banka, a. s., 7,3 %,
- Slovenská poľnohospodárska banka, a. s., 5,0 %.

V kategórii ostatné nebankové inštitúcie boli zaradené rekvalifikačné bankové kurzy a skúšky maklérov, čo v rozsahu účasti predstavuje 32,6 %.

Z celkového počtu účastníkov na vzdelávacích podujatiach v roku 1993 mali pracovníci komerčných bánk výrazné zastúpenie - 83,5 % a pracovníci Národnej banky Slovenska 16,5 %, čo svedčí o určitých rezervách v účasti vlastných pracovníkov NBS na viacerých, nesporne kvalitných vzdelávacích podujatiach inštitútu.

Všetky sme pravidelne vyhodnocovali na základe hospitácií, ako aj prieskumov medzi účastníkmi formou dotazníkov vrátane konzultácií s lektormi.

Cieľom tejto kontrolnej činnosti bolo a naďalej zostáva zabezpečovať vysokú profesionálnu úroveň vzdelávacích podujatí, ich celkový výsledný efekt.

V hodnotiacom zamyslení sa nad vzdelávacími aktivitami inštitútu v uplynulom roku nemôžeme nespomenúť i budovanie odbornej knižnice, resp. priebežné dopĺňanie knižničného fondu a učebných programov na iných médiách.

Na základe uvedených príkladov môžeme konštatovať, že v roku 1993 Inštitút bankového vzdelávania splnil úlohy aj nad rámec pôvodne stanoveného programu a svojimi aktivitami dôstojne reprezentoval Národnú banku Slovenska vo vzťahu k ostatnému bankovému sektoru a zahraničným bankovým inštitúciám.

PREHĽAD KURZOV
(výber)

- **Automatizácia bankových operácií (US Treasury),**
- **Bankrot z hľadiska banky (US Treasury),**
- **Základy finančnej matematiky (IBV),**
- **Bankový dohľad (US Treasury),**
- **Trh cenných papierov a riadenie (Know-how fund), investičných fondov,**
- **Základný kurz bankovníctva (IBV),**
- **Investície s fixným výnosom (IBV),**
- **Riadenie ľudských zdrojov (US Treasury),**
- **Odhaľovanie falzifikátov (IBV),**
- **Oceňovanie investícií a hodnotenie podnikov (Phare Fund),**
- **Angličtina pre komerčné bankovníctvo (Know-how fund),**
- **Angličtina pre medzinárodné bankovníctvo (Know-how fund),**
- **Bankovníctvo a kapitálové trhy (KPMG NSR),**
- **Výcvik lektorov bankového vzdelávania (US Treasury),**
- **Kurz pre pracovníkov vzdelávacích útvarov bánk (US Treasury),**
- **Úverová analýza (US Treasury),**
- **Účtovníctvo úverových ústavov (KPMG NSR),**
- **Služby zákazníkom (US Treasury),**
- **Strategický manažment bánk (Phare Fund).**

Špeciálne kurzy (výber) :

EMDP - špeciálny program - Londýn, Know-how fund,
Bankers Abroad, USA, US Treasury,
Individuálne hodiny angličtiny pre vrcholových manažérov bánk, Know-how fund,
Rekvalifikačný kurz v odbore bankovníctva, IBV,
Skúšky maklérov IBV.

PROGRAM NA ROK 1994

Žiadna banka nemôže zvládnuť proces transformácie a prípravy kvalitného pracovného kolektívu len vlastnými silami. Skvalitniť prípravu a zvyšovať kvalifikáciu pracovníkov slovenského bankovníctva sa už dva roky usiluje Inštitút bankového vzdelávania Národnej banky Slovenska.

Dôležitou súčasťou aktivít inštitútu je neustály úzky kontakt s príslušným personálnym a vzdelávacím útvarom tej-ktorej banky, zisťovanie konkrétnych vzdelávacích požiadaviek bánk, ktoré považujeme za významný indikátor aktuálnych problémov bankového rozvoja.

Filozofia, že skutočným kapitálom bánk sú ľudia, ktorí v nich pracujú, je trvalou orientáciou pôsobenia inštitútu.

Inštitút bankového vzdelávania NBS v príprave programu na rok 1994 vychádzal z konkrétnych potrieb bankového sektora prezentovaných najmä výsledkami pravidelných prieskumov vzdelávacích požiadaviek jednotlivých komerčných bánk.

Vzhľadom na súčasnú situáciu v oblasti bankového vzdelávania, ktorá súvisí aj so vznikom a rozvojom nových bánk, je program inštitútu i v tomto roku širšie koncipovaný od všeobecných základných kurzov bankovníctva až po špičkovú manažérsku prípravu.

Významnou súčasťou aktivít inštitútu je aj v tomto roku rozsiahla spolupráca so zahraničnými bankovými inštitúciami.

Vo väčšej miere ako v minulom období sa budeme snažiť zabezpečovať odborné stáže slovenských bankovníkov v zahraničných bankách. Samozrejmosťou bude použitie predovšetkým aktívnych vzdelávacích metód a prípadových štúdií so zameraním na možnosť praktického overovania si získaných poznatkov.

Dôležitou súčasťou pôsobenia inštitútu budú i v tomto roku rôzne formy profesionálnej prípravy lektorov z domácich bankových odborníkov, ktorí budú pôsobiť v rámci vnútrobankových systémov vzdelávania. Naďalej chceme úzko spolupracovať s Asociáciou bánk a poisťovní.

Pripravované aktivity a pôsobenie inštitútu považujeme za neoddeliteľnú súčasť konkrétnej podpory Národnej banky Slovenska rozvoju slovenského bankovníctva.

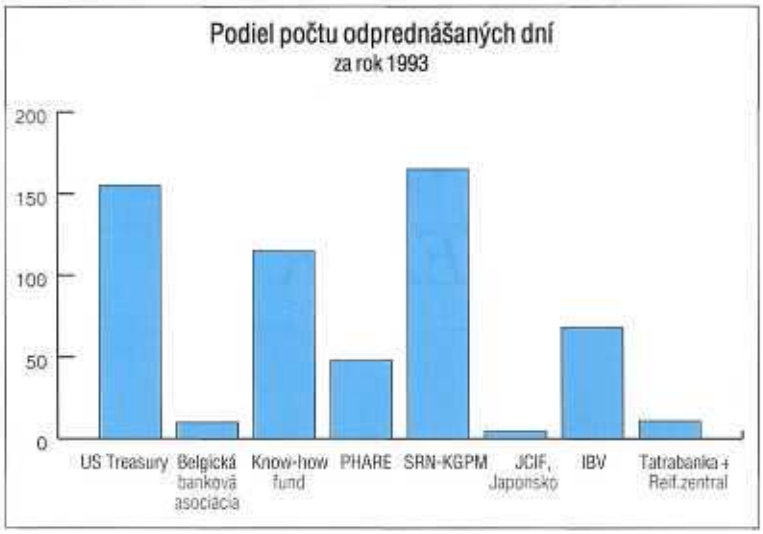
Podiel počtu odprednášaných dní
za rok 1993
200
150
100
50
0
US Treasury
Belgická bankova asociacia
Know-how fund
PHARE
SRN-KGPM
JCIF, Japonsko
IBV
Tatrabanka + Reif.zentral

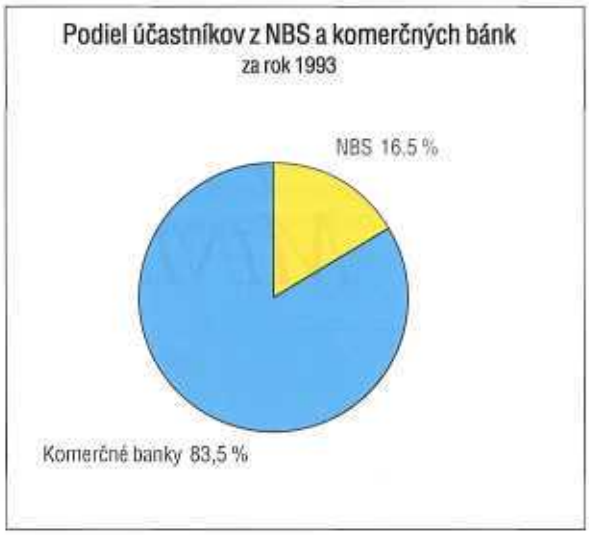
Podiel účastníkov z NBS a komerčných bánk
za rok 1993
NBS 16,5 %
Komerčné banky 83,5 %

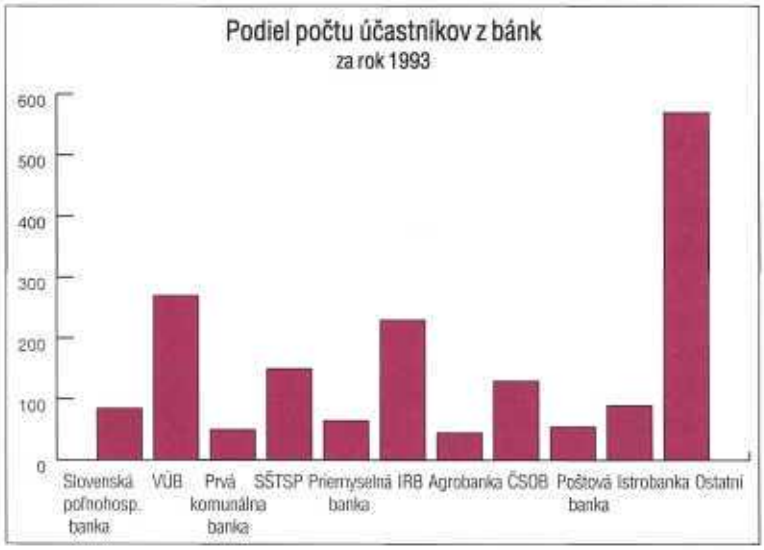
Podiel počtu účastníkov z bánk
za rok 1993
600
500
400
300
200
100
0
Slovenská poľnohosp. banka
VÚB
Prvá komunálna banka
SŠTSP
Priemyselná banka
IRB
Agrobanka
ČSOB
Poštová banka
Istrobanka
Ostatní

Podiel počtu účastníkov na kurzoch fondov
za rok 1993, špeciálne programy
Know - how fund 13,5 %
US Treasury 17,0 %
IBV 69,5 %

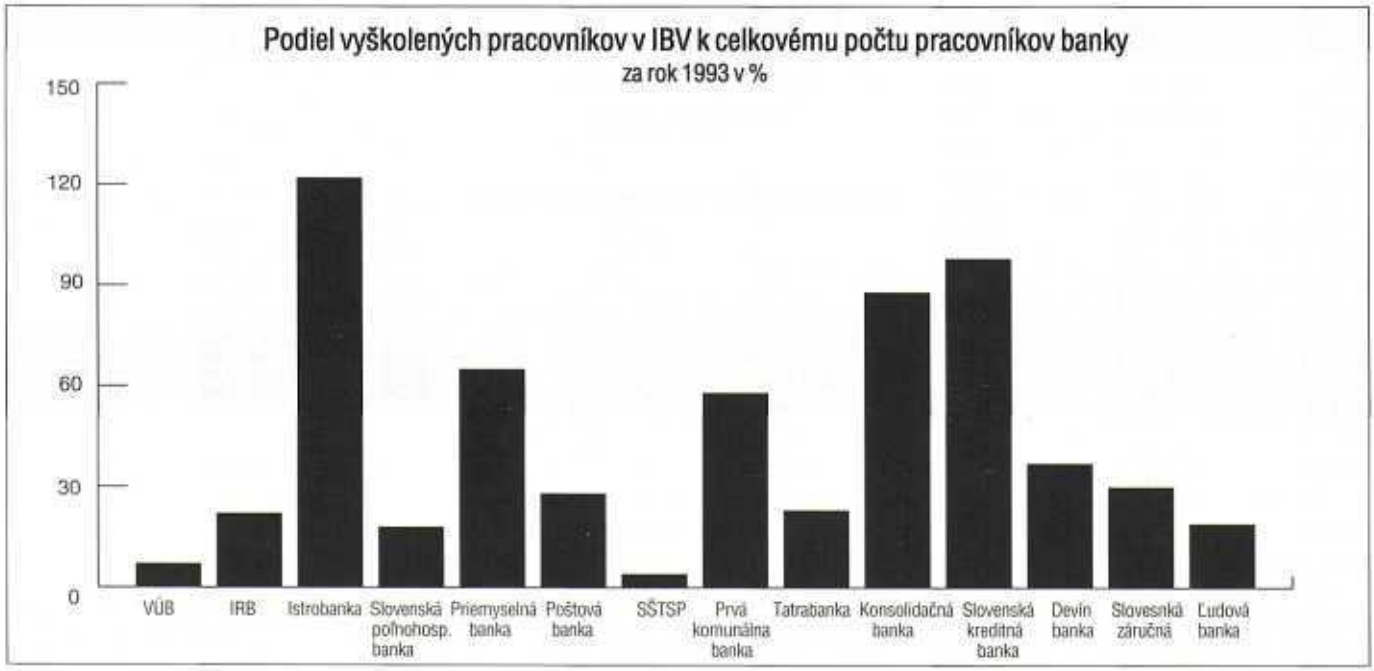
Podiel vyškolených pracovníkov v IBV k celkovému počtu pracovníkov banky
za rok 1993 v %
150
120
90
60
30
0
VÚB
IRB
Istrobanka
Slovenská poľnohosp. banka
Priemyselná banka
Poštová banka
SŠTSP
Prvá komunálna banka
Tatrabanka
Konsolidačná banka
Slovenská kreditná banka
Devín banka
Slovesnká záručná
Ľudová banka

CHARAKTERISTICKÉ ČRTY VÝVOJA POVINNÝCH MINIMÁLNYCH REZERV

Ing. Peter Dovčiak
Národná banka Slovenska

VÝVOJ PMR V ROKU 1993

Pre vývoj v sledovaní dodržiavania PMR bolo charakteristické ich vysoké kolísanie okolo stanovenej výšky. Po mesačnom spriemerovaní jednotlivých denných stavov sa to prejavilo predovšetkým vo vyššej úrovni voľných rezerv v bankovom sektore, ako aj v pohyboch úrokových sadzieb na medzibankovom trhu. K tejto situácii začiatkom roka významnou mierou prispela menová odluka, keď došlo k prudkému nárastu vkladov v dôsledku presunu obeživa od podnikateľských subjektov a obyvateľstva do bánk.

Odhliadnuc od tohto mimoriadneho vývoja spojeného s rozdelením meny sa situácia v napĺňaní povinných rezerv v priebehu roka vyznačovala určitými charakteristickými črtami (pozri graf č. 1). Začiatky mesiacov boli poznačené výkyvmi v napĺňaní stanovenej úrovne PMR, čo sa prejavilo vysokými odchýlkami nad ich stanovenú hodnotu. Povinné rezervy nadobúdali svoju najvyššiu hodnotu vždy asi okolo 6. dňa v mesiaci, potom začali pozvoľna klesať a približne v polovici mesiaca klesli pod svoju stanovenú hodnotu. Na základe denných stavov banky zostali pod touto úrovňou niekedy až do konca mesiaca alebo ju mierne prekročili okolo 20. dňa v mesiaci. Pre posledné dni v jednotlivých mesiacoch bol typický hlboký pokles pod stanovené rezervy. (V prípade, že banky naplnia stanovené PMR v priebehu prvých 15 dní mesiaca, snažia sa, prirodzene, umiestniť svoje voľné prostriedky ziskovejšie.)

Povinné minimálne rezervy (ďalej PMR) sa vo všeobecnosti považujú za jeden z dôležitých nástrojov regulácie ponuky peňazí, pretože priamo ovplyvňujú peňažný multiplikátor, resp. vzťah medzi menovou bázou a vybraným menovým agregátom. Z tohto aspektu stanovenie ich výšky hrá dôležitú úlohu pri regulovaní peňažného obehu a úverovej expanzie bánk zo strany centrálnej banky. Okrem toho PMR spolu s obchodovaním na medzibankovom trhu odzrkadľujú situáciu v likvidite bánk.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že obchodné banky v priemere za celý bankový sektor držali nadmerné rezervy, ktoré im slúžili ako určitá „poistka" proti neočakávaným výkyvom vlastných zostatkov na účte NBS. Túto skutočnosť číselne dokumentuje stav nadmerných rezerv, ktorý v priemere mesačne dosahoval približne 200 mil. Sk. Tento fakt však nemožno jednoznačne považovať za prebytok likvidity v bankovom sektore. Dôvodom je pretrvávajúci vysoký dopyt bánk po voľných zdrojoch, čo sa prejavilo na výške úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít. Úrokové sadzby zostali na rovnakej úrovni, prípadne rástli, a to i v čase držania extrémne vysokých voľných rezerv. Z tohto hľadiska, pri citeľnom nedostatku voľných zdrojov, je polemické hovoriť o nadmernej likvidite bankového systému.

Pri posudzovaní nadmernej likvidity bánk je tiež dosť komplikované hovoriť za bankový sektor ako celok. Treba brať do úvahy monopolné postavenie veľkých bánk (v minulom roku držalo zo stanovenej výšky PMR pre celý sektor v priemere asi 90 % niekoľko najväčších bank). Nerovnomernosť rozloženia depozitných zdrojov v bankovom systéme prameniaca z monopolného postavenia bánk ovplyvňovala a v súčasnosti stále ovplyvňuje vývoj medzibankových obchodov a úrokové sadzby na peňažnom trhu.

VÝVOJ PMR V PRVOM ŠTVRŤROKU 1994

Pri porovnaní vývoja v plnení stanovenej výšky PMR v mesiaci januári vidieť určitý opakujúci sa trend s predchádzajúcim rokom. V celomesačnom priemere to znamenalo splnenie stanovenej výšky PMR na 106 %, čo predstavuje 838 mil. Sk

nadmerných rezerv v priemere na jeden deň. Na tento vývoj reagovala Národná banka Slovenska opatreniami vedúcimi k neutralizácii nadmernej likvidity, pretože nadmerné rezervy boli potenciálnym zdrojom pre nadmernú úverovú emisiu a zvýšené nákupy deviz na devizovom fixingu s negatívnym dopadom na devizové rezervy. Národná banka Slovenska riešila vzniknutú situáciu znížením rozsahu refinancovania až po jeho dočasné pozastavenie, čo, prirodzene, vyvolalo prudký nárast úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít (jednodňové peniaze sa predávali napr. 8. marca za 29 %). Ako vidieť z grafu č. 2, táto reštrikcia sa prejavila vo februári a marci i v dodržiavaní stanovenej úrovne PMR. Prudké zníženie zdrojov obchodných bánk vyvolalo určité problémy v zabezpečení ich likvidnej pozície a v prípade niektorých bánk následné nesplnenie predpísanej výšky PMR.

Graf č. 1

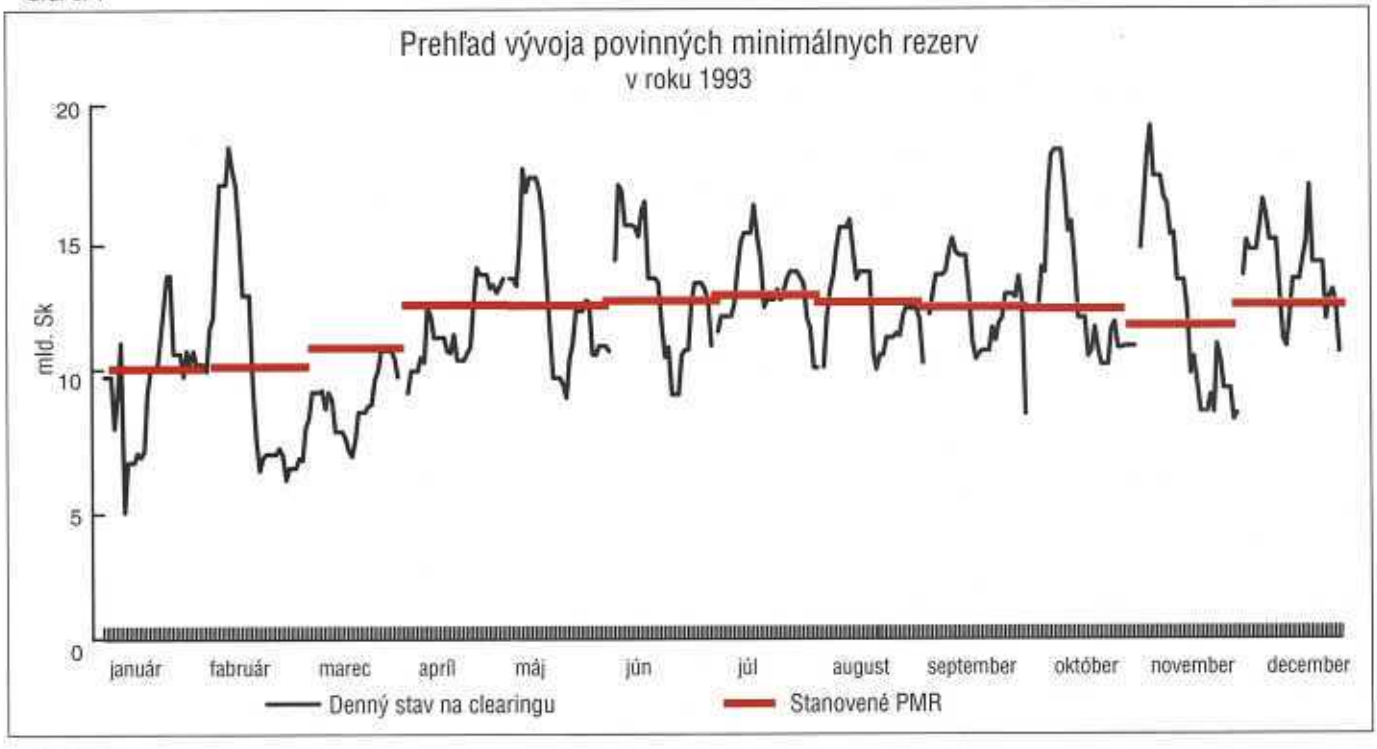

Graf č. 2

ZHODNOTENIE TRHU KRÁTKODOBÝCH CENNÝCH PAPIEROV

Ing. Miroslav Janík
Národná banka Slovenska

Národná banka Slovenska je správcom trhu krátkodobých cenných papierov, tzv. pokladničných poukážok, čo znamená, že zodpovedá za bezpečné fungovanie a účelný rozvoj tohto trhu. Na vykonávanie týchto úloh zriadila Aukčné miesto, ktoré zabezpečuje uvádzanie cenných papierov na primárny trh a Registračné centrum, ktoré vykonáva činnosti súvisiace s evidenciou cenných papierov, účastníkov trhu a zabezpečuje kompletné funkcie spojené so správou cenných papierov.

Tento trh zabezpečuje emitovanie, primárny predaj a sekundárne obchodovanie s krátkodobými cennými papiermi a možno ho považovať za uzatvorený. Jeho nástrojom sú v súčasnosti **štátne pokladničné poukážky (ďalej ŠPP)**, ktoré emituje Ministerstvo financií SR. Používajú sa na krytie deficitu bežného hospodárenia štátneho rozpočtu. Sú emitované v nominálnej hodnote 1 mil. Sk v dematerializovanej podobe, t.j. zaknihovaním. Ide o neúročené krátkodobé cenné papiere predávané pod nominálnu hodnotu formou tzv. diskontu, kde výnos predstavuje rozdiel medzi ich emisnou cenou (cenou predaja v aukcii) a nominálnou hodnotou (cenou v deň splatnosti).

Zásadná zmena orientácie ekonomiky na trhové hospodárstvo po politických zmenách v roku 1989 si nutne vyžiadala aj existenciu finančného trhu. Jednou zložkou tohto trhu je peňažný trh, na ktorom sa sústreďuje dopyt a ponuka po peniazoch a krátkodobých cenných papieroch so splatnosťou do jedného roka.

Začiatkom februára 1993 Národná banka Slovenska začala rutinnú prevádzku trhu krátkodobých cenných papierov (ďalej TKCP). V počiatočnom štádiu účastníkmi tohto trhu mohli byť iba bankové subjekty, ktoré mali účty vedené v Bankovom zúčtovacom centre. Vývoj trhu si však v druhej polovici roka vyžiadal sprístupnenie trhu aj pre nebankové právnické subjekty, s čím úzko súvisela nutnosť rozdeliť účastníkov trhu na priamych a nepriamych. Nepriami účastníci vykonávajú všetky operácie len prostredníctvom priameho účastníka - svojho agenta. Sprístupnenie trhu aj pre nebankové právnické subjekty sa odrazilo vo zvýšení počtu registrovaných účastníkov. Počet ŠPP vo vlastníctve nepriamych účastníkov v I. štvrťroku 1994 je znázornený v grafe č. 1.

Od začatia prevádzky TKCP do konca I. štvrťroka 1994 uskutočnilo Ministerstvo financií SR prostredníctvom Aukčného miesta NBS 56 emisií ŠPP, z toho v troch prípadoch išlo o tzv. „špeciálne" emisie, ktoré boli určené do portfólia centrálnej banky. Prehľad o jednotlivých emisiách ŠPP so základnými informáciami je uvedený v tabuľke.

PREDAJ ŠPP

Pokladničné poukážky sa predávali aukčnou formou, pričom emitent použil tri spôsoby aukčného predaja:

- čiastočný aukčný predaj,
- aukčný predaj - americký spôsob,
- aukciu s otvoreným objemom.

Čiastočný aukčný predaj používal emitent v prvej etape a mal pomôcť investorom lepšie sa zorientovať na novovzniknutom trhu. Tento spôsob totiž umožňuje účastníkovi okrem troch aukčných cien zadať i nekonkurenčnú požiadavku (t.j. bez udania ceny), pričom cena tejto požiadavky sa vygeneruje v aukcii.

Aukčný predaj - americký spôsob účastníkovi neumožňuje zadať nekonkurenčnú požiadavku, čiže potenciálny investor musí vždy uviesť cenu, za ktorú je ochotný kúpiť cenný papier. Pri oboch formách aukcie emitent vopred ohlasuje objem emisie.

Forma **aukcie s otvoreným objemom** sa začala uprednostňovať koncom roku 1993, kde poverený zástupca Ministerstva financií SR priamo na každej aukcii určoval akceptovateľný objem a tým aj úrokové sadzby emisie. Predaný objem ŠPP na primárnom trhu je znázornený v grafe č. 2.

VÝVOJ ÚROKOVÝCH SADZIEB ŠPP

Vývoj úrokových sadzieb na TKCP bol od júna 1993 ovplyvnený najmä systémovým opatrením Ministerstva financií SR - zákonom č. 124/1993 Zb., ktorým sa zmenil a doplnil zákon o daniach z príjmov, podľa ktorého sú výnosy zo štátnych cenných papierov oslobodené od dane. S účinnosťou tohto zákona klesli priemerné úrokové sadzby na primárnom trhu o približne 4,5 % oproti predchádzajúcim aukciám a zostali prakticky 20 týždňov na úrovni 12 %.

Koncom roka, najmä v dôsledku neúmerného rastu deficitu štátneho rozpočtu, akceptovalo Ministerstvo financií SR i vyššie úrokové sadzby, ktoré navrhovali obchodné banky. Z pohľadu dopytu však tieto sadzby neodrážali reálne trhové podmienky. Vývoj úrokových sadzieb ŠPP na primárnom trhu je znázornený v grafe č. 3.

Graf č. 1 Počet ŠPP vo vlastníctve nepriamych účastníkov

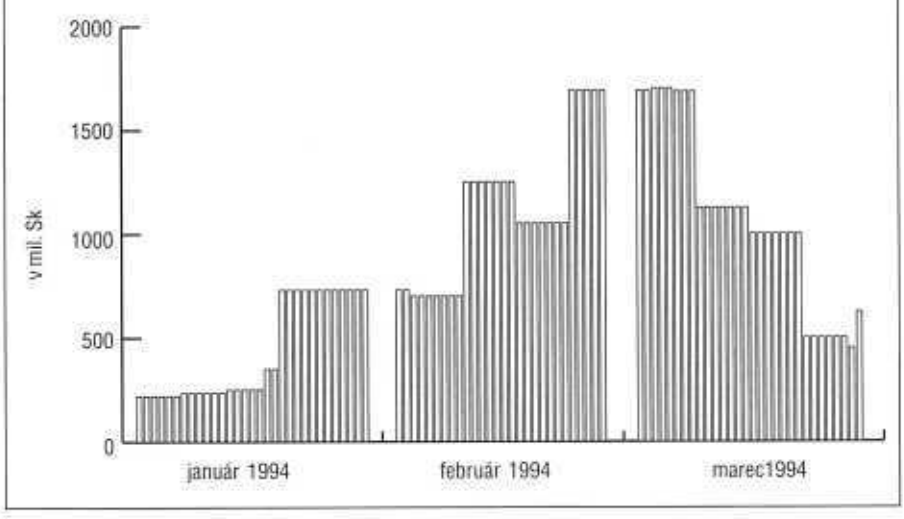

Graf č. 2 Predaný objem ŠPP na primárnom trhu

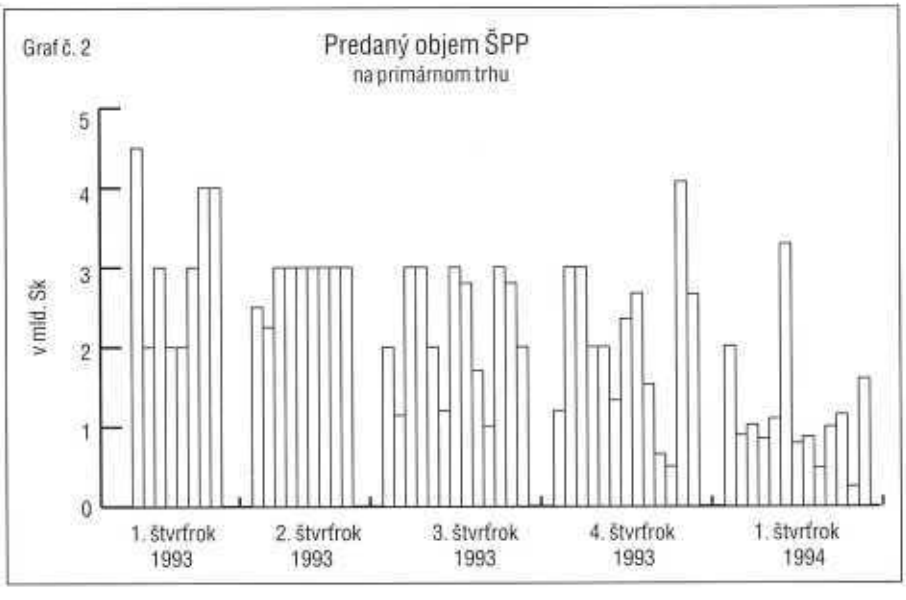

Graf č. 3 Vývoj úrokových sadzieb ŠPP na primárnom trhu

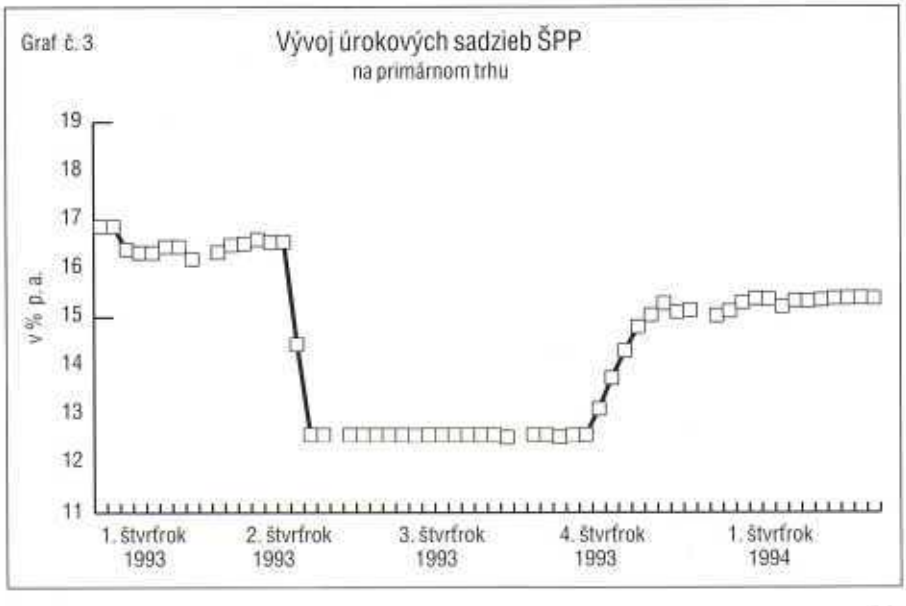

Prehľad o emisiách ŠPP za obdobie od februára 1993 do marca 1994

Evidenčné číslo	Nomin. hodnota	Predaný počet v ks	Dátum emisie	Dátum splatnosti	DTM	Priem. úrok v % p. a.
30803001	1 mil.	4,500	05-Feb-93	08-Mar-93	31	17.33
31902002	1 mil.	2,000	15-Feb-93	19-Feb-93	41	7.33
32203003	1 mil.	3,000	19-Feb-93	22-Mar-93	31	16.75
30904004	1 mil.	2,000	09-Mar-93	09-Apr-93	31	16.66
31903005	1 mil.	2,000	15-Mar-93	19-Mar-93	4	16.66
32204006	1 mil.	3,000	22-Mar-93	22-Apr-93	31	16.81
32903007	1 mil.	4,000	24-Mar-93	29-Mar-93	5	16.81
32904008	1 mil.	4,000	29-Mar-93	29-Apr-93	31	16.50
31005009	1 mil.	2,500	09-Apr-93	10-May-93	31	16.67
32105010	1 mil.	2,250	22-Apr-93	21-May-93	29	16.86
32805011	1 mil.	3,000	29-Apr-93	28-May-93	29	16.89
31006012	1 mil.	3,000	10-May-93	10-Jun-93	31	17.00
32106013	1 mil.	3,000	21-May-93	21-Jun-93	31	16.93
32806014	1 mil.	3,000	28-May-93	28-Jun-93	31	16.94
31207015	1 mil.	3,000	10-Jun-93	12-Jul-93	32	14.31
32207016	1 mil.	3,000	21-Jun-93	22-Jul-93	31	12.00
32907017	1 mil.	3,000	28-Jun-93	29-Jul-93	31	11.99
30508018	1 mil.	2,000	06-Jul-93	05-Aug-93	30	11.99
31208019	1 mil.	1,142	12-Jul-93	12-Aug-93	31	11.99
31808020	1 mil.	3,000	22-Jul-93	19-Aug-93	28	11.99
32608021	1 mil.	3,000	29-Jul-93	26-Aug-93	28	11.99
30209022	1 mil.	2,000	05-Aug-93	02-Sep-93	28	11.99
30909023	1 mil.	1,200	12-Aug-93	09-Sep-93	28	11.98
31609024	1 mil.	3,000	19-Aug-93	16-Sep-93	28	11.99
32309025	1 mil.	800	26-Aug-93	23-Sep-93	28	11.99
33009026	1 mil.	1,700	02-Sep-93	30-Sep-93	28	11.99
30710027	1 mil.	1,000	09-Sep-93	07-Oct-93	28	11.99
31410028	1 mil.	3,000	16-Sep-93	14-Oct-93	28	11.99
32110029	1 mil.	2,800	23-Sep-93	21-Oct-93	28	11.99
32910030	1 mil.	2,000	30-Sep-93	29-Oct-93	29	11.93
30411031	1 mil.	1,200	07-Oct-93	04-Nov-93	28	11.99
31111032	1 mil.	3,000	14-Oct-93	11-Nov-93	28	11.99
31811033	1 mil.	3,000	21-Oct-93	18-Nov-93	28	11.94
32511034	1 mil.	2,00	29-Oct-93	25-Nov-93	27	11.98
30212035	1 mil.	2,000	04-Nov-93	02-Dec-93	28	12.00
30912036	1 mil.	1,331	11-Nov-93	09-Dec-93	28	12.66
31612037	1 mil.	2,325	18-Nov-93	16-Dec-93	28	13.45
32312038	1 mil.	2,671	25-Nov-93	23-Dec-93	28	14.15
33012039	1 mil.	1,537	02-Dec-93	30-Dec-93	28	14.76
30701040	1 mil.	653	09-Dec-93	07-Jan-94	29	15.06
31301041	1 mil.	500	16-Dec-93	13-Jan-94	28	15.36
32001042	1 mil.	4,075	23-Dec-93	20-Jan-94	28	15.14
32701043	1 mil.	2,663	30-Dec-93	27-Jan-94	28	15.18
40302001	1 mil.	2,018	07-Jan-94	03-Feb-94	27	15.046
41002002	1 mil.	895	13-Jan-94	10-Feb-94	28	15.160
41702003	1 mil.	1,029	20-Jan-94	17-Feb-94	28	15.383
42402004	1 mil.	851	27-Jan-94	24-Feb-94	28	15.485
40303005	1 mil.	1,106	03-Feb-94	03-Mar-94	28	15.469
41003006	1 mil.	3,290	10-Feb-94	10-Mar-94	28	15.284
41703007	1 mil.	797	17-Feb-94	17-Mar-94	28	15.435
42403008	1 mil.	878	24-Feb-94	24-Mar-94	28	15.417
43103009	1 mil.	482	03-Mar-94	31-Mar-94	28	15.446
40704010	1 mil.	1,015	10-Mar-94	07-Apr-94	28	15.487
41404011	1 mil.	1,157	17-Mar-94	14-Apr-94	28	15.495
42104012	1 mil.	250	24-Mar-94	21-Apr-94	28	15.496
42804013	1 mil.	1,604	31-Mar-94	28-Apr-94	28	15.487

DTM = počet dní do splatnosti

DOHODY O SPÄTNOM ODKÚPENÍ

Vývoj na sekundárnom trhu so sebou priniesol i ďalší nástroj. Okrem klasických obchodov, t.j. kúpy, resp. predaja pokladničných poukážok do doby splatnosti, sa začali využívať i dohody o spätnom odkúpení (repurchase agreement), tzv. REPO obchody. V REPO obchode ide o predaj cenných papierov so súčasným záväzkom odkúpiť tie isté cenné papiere späť k určitému termínu za vopred dohodnutú cenu (úrok). Táto transakcia sa podobá pôžičke s dohodnutým zálohom, kde ako záloh slúžia cenné papiere.

Kým v období druhého polroku 1993 začali obchodné banky využívať tento nástroj voči centrálnej banke najmä koncom mesiaca na umiestnenie krátkodobo voľných prostriedkov (išlo o tzv. reverzné REPO) z dôvodu „preplnenia" povinných minimálnych rezerv, vo februári a marci 1994 sa snažili využívať bežné REPO obchody na vlastné refinancovanie. Zároveň možno konštatovať, že obchodné banky začali využívať túto formu obchodu i medzi sebou.

ZÁVER

Záverom treba pripomenúť, že z charakteristiky štátnych pokladničných poukážok vyplývajú viaceré prednosti. V prvom rade bezrizikovosť, keďže dlžníkom je štát, ktorý si svoje povinnosti voči veriteľom vždy plní, ďalej krátkodobosť, „nezanedbateľné" výnosy, úplné oslobodenie od zdanenia a v neposlednom rade aj likvidita definovaná schopnosťou rýchlo premeniť dané aktívum na hotové peniaze. Predpokladáme, že štátne pokladničné poukážky sa stanú vyhľadávanejšími cennými papiermi ako doteraz, a to najmä zo strany nebankových právnických subjektov, ktorí môžu touto bezpečnou a výnosnou formou zúročiť svoje dočasne voľné prostriedky. Národná banka Slovenska je pripravená zvládnuť ďalšie zvýšenie okruhu účastníkov, urýchliť, ale i rozšíriť služby Registračného centra.

BANKOVNÍCTVO IV. časť

PASÍVNE ČINNOSTI KOMERČNÝCH BÁNK

Doc. Ing. Božena Petrjánošová, CSc.
Ekonomická univerzita Bratislava

Komerčné banky vykonávajú značné množstvo rôznych činností s obchodno-podnikateľským zameraním. V zásade ich môžeme rozdeliť do troch skupín:

- **pasívne,**
- **aktívne,**
- **ostatné.**

Prostredníctvom pasívnych operácií si banky sústreďujú kapitál potrebný na podnikanie. Jeho využitie je náplňou aktívnych bankových činností. Ostatné činnosti znamenajú v prevažnej miere služby bánk spojené s pohybom kapitálu.

V prvej časti si povieme o pasívnych operáciach - činnostiach komerčných bánk. Ako už bolo povedané, prostredníctvom nich si banky sústreďujú zdroje, s ktorými následne vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť. Vlastný kapitál bánk, ktorý by mal tvoriť približne 8% celého bankového kapitálu, sa tak v podstatnej miere dopĺňa o zvyšnú časť cudzieho kapitálu.

Cudzí kapitál - cudzie zdroje - sa sústreďujú prostredníctvom celej škály vkladov a pôžičiek, ktoré banka získava od ekonomickej verejnosti. Podľa druhu a ich splatnosti ich môžeme klasifikovať nasledovne:

- **vklady na požiadanie,**
- **terminované vklady,**
- **úsporné vklady,**
- **depozitné certifikáty,**
- **bankové obligácie,**
- **úvery a pôžičky od iných bánk.**

Prevažná časť cudzích zdrojov, ktoré banky následne využívajú, sa sústreďuje prostredníctvom vkladov. Pasívne operácie bánk sa často, aj keď s určitým zjednodušením, stotožňujú s vkladovými operáciami. Pôvodne sa pod vkladmi rozumeli vklady v pravom slova zmysle - vklady na účtoch a vkladných knižkách - tzv. **„klasické vklady"**. Neskôr, s rozvojom cenných papierov, sa stretávame s modernejšou formou vkladov - s vkladmi získavanými prostredníctvom dlhopisov - depozitných certifikátov a bankových obligácií. Spolu s **„klasickými"** vkladmi tvoria vklady v **„širšom slova zmysle"**.

V prípade, že zdroje získané vkladmi nepostačujú pre podnikateľské zámery bánk, resp. ak banky potrebujú ďalšie prostriedky z dôvodov udržania bankovej likvidity, obracajú sa na ostatné komerčné banky, prípadne na centrálnu banku so žiadosťou o úver. Takto získané zdroje sa nazývajú **„sekundárnymi"**, na rozdiel od **„primárnych"** zdrojov, získaných prostredníctvom vkladov. Pomer medzi vkladovými a ostatnými pasívnymi operáciami sa rôzni v závislosti od ekonomickej situácie a schopnosti banky získať primárne zdroje. Získať sekundárne zdroje tiež nemusí byť jednoduchou záležitosťou.

Tak napríklad v súčasnom období Národná banka Slovenska obmedzuje z menových dôvodov množstvo úverov, poskytovaných komerčným bankám. V prípade sekundárnych zdrojov ich cena často neúmerne narastá, čo následne zdražuje poskytované úvery.

1. VKLADY NA POŽIADANIE

Sú to krátkodobé vklady klientov, ktoré si ukladajú na svoje bežné účty v banke. Často sa nazývajú aj vklady na videnie, vistavklady, denné peniaze. Sú to peniaze, ktoré bankovi klienti ukladajú na svoje bežné účty, aby s nimi neustále disponovali.

Vklady na požiadanie sú krátkodobé, ich stav sa môže každodenne meniť - denne dochádzajú platby za realizované výrobky a služby, denne sa ukladá hotovosť, denne sa uhradzujú rôzne bežné výdavky, platí sa za dodaný tovar, vyplácajú sa mzdy, odvádzajú dane atď.

Neustála zmena výšky vkladov na požiadanie spôsobuje, že tieto sú najmenej stabilným cudzím zdrojom banky. Z hľadiska likvidity predstavujú veľké nebezpečenstvo. Vzťahujú sa na ne pomerne vysoké povinné minimálne rezervy - momentálne je to 9 %. Podľa toho, kto ukladá svoje prostriedky na bežný účet v banke, rozlišujeme:

- **vklady podnikateľských subjektov,**
- **vklady obyvateľstva,**
- **vklady vlády a miestnych orgánov,**
- **vklady bánk,**
- **ostatné vklady.**

Prvé dva typy vkladov prevažujú a nachádzajú sa medzi vkladmi na požiadanie takmer v každej banke. Vklady vlády a miestnych orgánov sú dôsledkom praktického vykonávania pokladničnej činnosti štátneho rozpočtu a miestnych rozpočtov prostredníctvom bánk. Ich výška závisí od pomeru rozpočtových príjmov a výdavkov, resp. od ich časového súladu. Vklady bánk v iných bankách súvisia s technikou vykonávania platobného styku a zúčtovania medzi bankami. Niekedy si však malé banky ukladajú svoje prostriedky vo veľkých bankách aj z dôvodov zachovania likvidity a stability, prípadne z iných dôvodov.

Ďalej sa zameriame iba na prvé dva typy vkladov na požiadanie, ktoré v komerčných bankách prevládajú.

1.1 Bežné účty podnikateľských subjektov

Bežné účty podnikateľských subjektov sú vlastne ich vkladmi na požiadanie. Vo vyspelých trhových ekonomikách predstavujú podstatnú časť krátkodobých vkladov bánk. Aj u nás, v súvislosti s procesom transformácie na trhovú ekonomiku, ich počet niekoľkonásobne vzrástol.

Tieto účty bývajú úročené veľmi nízko, asi 2 - 5 %. Môžu byť s úverovým rámcom, prípadne bez úverového rámca.

Vzťah banky a podnikateľských subjektov je v tomto prípade vymedzený v obchodnom zákonníku č. 513/1991 Zb., Diel XXIII, Zmluva o bežnom účte. Bližšie ho určujú Všeobecné podmienky, ktorými sa stanovujú zásady vedenia účtov klientov v bankách a vykonávanie platobného styku a zúčtovania na týchto účtoch, ktoré vydala ŠBČS v roku 1992. V rámci týchto zásad si každá banka upravuje podmienky založenia, vedenia a zrušenia účtu klienta, prípadne podmienky ďalších činností, spojených s účtom.

Rámcové podmienky vymedzené obchodným zákonníkom presne špecifikujú tieto oblasti vedenia bežných účtov:

Zmluva

Bežný účet možno zriadiť iba **na základe písomnej zmluvy** medzi bankou a podnikateľským subjektom. Banka sa v nej zaväzuje viesť bežný účet od určitého termínu na určitú menu (domácu, zahraničnú), za určitých presne stanovených podmienok.

Podmienky vkladu a výberu

S bežným účtom disponuje zásadne majiteľ. V prípade, že je bežný účet zriadený pre niekoľko subjektov, má každý z nich postavenie majiteľa. Banka je povinná prijímať vklady alebo platby v prospech účtu a vykonávať úhrady z účtu v príslušnej mene, v ktorej je účet vedený, na základe príkazu majiteľa účtu, prípadne za podmienok stanovených v zmluve, a to v deň po doručení príkazu.

Oznámenie o stave účtu

Banka je povinná v lehotách stanovených v zmluve oznámiť majiteľovi účtu údaje o prijatých a uskutočnených platbách. Môže to byť formou písomného výpisu, technického nosiča dát a diaľkového prenosu dát, v závislosti od vzájomnej dohody.

Úročenie účtu

Prevažná časť bežných účtov podnikateľských subjektov je úročená, aj keď ich banka môže viesť aj bezúročne. Konkrétna výška úrokov a ich zmien sa dohodne v zmluve.

Zrušenie účtu

Zmluva o účte môže byť zrušená zo strany majiteľa účtu aj banky, vždy písomnou formou. Zrušenie majiteľom nadobúda okamžitú účinnosť, zrušenie bankou nadobúda účinnosť ku koncu kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bola výpoveď majiteľovi účtu doručená. Majiteľ má právo vyplatenia konečného zostatku účtu v lehote štyri roky od zrušenia účtu.

Za zriaďovanie a vedenie účtu a za ďalšie služby alebo práce účtuje banka podnikateľovi poplatky a náhrady podľa sadzieb uvedených v jej sadzobníku. V závislosti od ich charakteru sa tieto účtujú spravidla mesačne, prípadne štvrťročne alebo ročne - vždy spätne za predchádzajúce obdobie.

1.2 Bežné účty obyvateľstva

Bežné účty obyvateľstva predstavujú krátkodobé vklady - vklady na požiadanie. Musia vykazovať určitý, aj keď neustále sa meniaci vkladový zostatok, z ktorého sa uhradzujú ich platobné záväzky. Vo vyspelých trhových ekonomikách predstavujú asi 30 % celkových vkladov na požiadanie. Sú spojené s rozšírením bezhotovostného platobného styku v oblasti obyvateľstva. Často sa podľa ich množstva meria vyspelosť ekonomiky.

Platí o nich v podstate to isté, čo o bežných účtoch podnikateľských subjektov. V našej bankovej praxi sa s nimi stretávame v rôznych podobách - sporožírové účty, osobné účty atď. Ako prvá začala viesť tieto bežné účty Slovenská štátna sporiteľňa, a to ešte v predchádzajúcom ekonomickom systéme. V súvislosti s procesom transformácie našej ekonomiky začali zriaďovať bežné účty obyvateľstva aj iné komerčné banky.

Osobitným typom bežných účtov, vlastne ich určitou modifikáciou, sú **kontokorentné účty,** ktoré predstavujú kombináciu bežného a úverového účtu. Aj na tento účet postupne prichádzajú príjmy a na druhej strane sa z neho uskutočňujú platby. Ak sú výdavky vyššie ako príjmy, účet sa dostáva do debetu, čo znamená poskytnutie kontokorentného úveru. Na kontokorentnom úvere sa klient musí s bankou vopred dohodnúť, banka mu stanoví úverový limit, ktorý nesmie prekročiť, ako aj ďalšie podmienky čerpania úveru, čo sa premieta do úverovej zmluvy.

V prípade kreditného zostatku predstavujú kontokorentné účty krátkodobé zdroje, ktoré môže banka primerane využiť.

2. TERMINOVANÉ VKLADY

Sú to vklady, pri ktorých sa **klient dobrovoľne zaviaže k časovému obmedzeniu disponovať s vkladom.** Napríklad podnikateľský subjekt s istotou vie, že určitú sumu peňazí nebude po určitú dobu používať, nakoľko tieto prostriedky zhromažďuje na výplatu miezd, na platenie daní, na splácanie úverov, prípadne na iné potreby.

Banky nakupujú tieto peniaze na dobu jedného mesiaca až niekoľkých rokov. Môžu sa používať na vopred dohodnutú dobu, sú preto pomerne stabilizovaným peňažným zdrojom a vzťahujú sa na ne nižšie povinné minimálne rezervy, momentálne 3 %. Prijímajú sa v domácej i cudzej mene od fyzických i právnických osôb. Výber terminovaného vkladu môže byť obmedzený dvojakým spôsobom:

- **dohodnutými termínmi splatnosti,**
- **dohodnutou výpovednou lehotou.**

Pri dohodnutých termínoch splatnosti sa vkladateľ zaväzuje vybrať vklad až po uplynutí určitej lehoty, napríklad za 1, 3, 6 mesiacov, prípadne za 1, 2 roky od uloženia. Môže byť dohodnutý aj presný deň splatnosti.

V prípade terminovaného vkladu s dohodnutou výpovednou lehotou môže mať klient vklad uložený na nerovnako dlhú dobu. Predtým však, keď ho chce vybrať, musí v príslušnej stanovenej výpovednej lehote vopred zahlásiť jeho výber.

Môže sa dohodnúť aj kombinácia obidvoch spôsobov. Napríklad sa dohodne, že klient vyberie vklad najskôr za rok (dohodnutý termín), avšak výber musí oznámiť 30 dní pred splatnosťou (dohodnutá výpovedná lehota).

Terminované vklady môžu byť vyplatené vo výnimočných prípadoch pred dohodnutým termínom, avšak za cenu penalizácie - zvýšenej úrokovej sadzby, prípadne ďalšieho poplatku, ktorý kryje náklady na obstaranie náhradných zdrojov pre banku. Na druhej strane sa môže stať, že banka má niekedy pripravené prostriedky na dohodnutý výber vkladu, ale tento sa neuskutoční, nakoľko klient navrhne prolongáciu a stanovenie ďalšieho termínu pre výber vkladu. Banka môže klientovi ponúknuť aj iný spôsob uloženia vkladu, napríklad prevedenie terminovaného vkladu na cenné papiere.

V našej praxi sa môžeme stretnúť s rôznymi typmi terminovaných vkladov, často spojených s určitými výhodami. Je to napríklad výplata jednorazovej prémie, bonifikovanej prémie, pohyblivá úroková sadzba, diferencovaná úroková sadzba, prípadne ďalšie výhody.

2.1 Terminované vklady podnikateľských subjektov

Sú to vklady dlhodobejšieho charakteru, uložené na **vkladových účtoch.** Vznikajú na základe písomnej zmluvy medzi bankou a podnikateľom, sú vedené v domácej alebo zahraničnej mene, na dobu určitú alebo neurčitú, s možnosťou výpovednej lehoty. Na rozdiel od bežných účtov sú určené zásadne na **uloženie** prostriedkov v banke, a to:

- **krátkodobo (na 1 mesiac až na 1 rok),**
- **stredno- a dlhodobo (na dobu niekoľkých rokov).**

Na tieto obdobia sa podnikateľský subjekt zaväzuje k časovému obmedzeniu disponovania s vkladom.

Pri terminovaných vkladoch vzniká medzi bankou a podnikateľským subjektom opäť právny vzťah - tentoraz na základe zmluvy o vkladovom účte, ktorej rámcové pravidlá sú uvedené v obchodnom zákonníku. Konkrétne podmienky uloženia terminovaného vkladu, úročenia, ako aj možnosti výberu z vkladových účtov si každá banka upravuje podľa svojich potrieb.

Určitou novinkou v našej bankovej praxi je v tejto oblasti zavádzaný tzv. **„revolvingový terminovaný vklad"**, kde v priebehu viazanosti vkladu je možné s ním za určitých, vopred dohodnutých podmienok disponovať a následne vklad znovu obnoviť.

2.2 Terminované vklady obyvateľstva

Terminované, dlhodobejšie viazané vklady v oblasti obyvateľstva sa v praxi vyskytujú najmä v podobe **vkladných knižiek s výpovednou lehotou.**

Vkladné knižky sú potvrdením o vklade. Predstavujú vkladový vzťah medzi bankou a občanom. Vyznačujú sa v nich zmeny výšky vkladu, konečný stav, úroky, výpovedné lehoty (ak ide o vkladné knižky s výpovednou lehotou) a iné skutočnosti týkajúce sa vkladu. Najviac sú zastúpené v Slovenskej štátnej sporiteľni.

V prípade terminovaných vkladov sú to:

- **vkladné knižky s výpovednou lehotou,**
- **vkladné knižky prémiového sporenia.**

Vkladné knižky s výpovednou lehotou

Terminované vklady na vkladných knižkách s výpovednou lehotou môžu byť napríklad:

- **vkladné knižky so 6-mesačnou výpovednou lehotou,**
- **vkladné knižky s 12-mesačnou výpovednou lehotou,**
- **vkladné knižky s 24-mesačnou výpovednou lehotou.**

Výplata vkladu je podmienená dodržaním príslušnej výpovednej lehoty. Lehota výberu je zaznačená vo vkladnej knižke a vkladateľ má možnosť podľa týchto záznamov sledovať termín uplynutia výpovednej lehoty a včas vykonať výber. Výber vkladu sa môže uskutočniť kedykoľvek v období príslušnej lehoty, resp. krátky čas po jej uplynutí, v závislosti od konkrétnych podmienok tej-ktorej banky.

Ak vkladateľ dodrží výpovednú lehotu, môže vykonať výber bez sankčného poplatku a zachováva sa mu nárok na úrok zodpovedajúci dohodnutej dĺžke uloženia vkladu podľa druhu vkladnej knižky, na ktorej má vklad uložený.

Ak vkladateľ nedodrží výpovednú lehotu, uplatní sa sankčný poplatok za nedodržanie výpovednej lehoty. Výška sankčného poplatku sa určuje podľa druhu terminovaného vkladu a podľa výšky vyberanej sumy peňazí.

Hoci sú terminované vklady pre klientov výhodné, v poslednom období im v našej bankovej praxi začínajú konkurovať bankové dlhopisy, často emitované s veľmi výhodnými vkladovými podmienkami.

Vkladné knižky prémiového sporenia

Vkladné knižky prémiového sporenia predstavujú výhodnú formu pravidelného sporenia v určitých cykloch - napríklad 5 rokov. Účastník sporenia sa zmluvne zaviaže, že bude vkladať na vkladnú knižku odo dňa jej založenia po dobu stanoveného časového obdobia, napríklad 5 rokov, pravidelne mesačne určitý stanovený vklad. Vklady na knižke prémiového sporenia získavajú **okrem úroku pevne stanovenú prémiu,** ktorá sa pripisuje účastníkom sporenia po ukončení cyklu a splnení zmluvných podmienok, pričom jej výška závisí od priemerného mesačného vkladu.

Ak účastník sporenia v priebehu cyklu vyberie časť alebo celý vklad, stratí nárok na prémiu. Nárok na úrok mu však zostáva.

3. ÚSPORNÉ VKLADY

Sú to vklady, ktoré čo do času ich uloženia ležia medzi krátkodobými a terminovanými vkladmi. Sú vkladané **prevažne fyzickými osobami** na dlhšiu dobu, pričom termín ich výberu nie je obmedzený. Pre banky sú výhodné ich relatívnou stabilitou a pomerne dlhodobým charakterom. Často bývajú podporované štátom.

Vo vyspelých trhových ekonomikách sa môžeme stretnúť s týmito typmi úsporných účtov:

- **s vkladovým účtom (úročeným alebo výherným),**
- **s účtom majetkového sporenia (sporenia do cenných papierov),**
- **s účtom stavebného sporenia (vklady do stavebných sporiteľní),**
- **s účtom poistného sporenia (vklady spojené so životným poistením).**

3.1 Vkladové účty

Najrozšírenejším typom vkladových účtov sú zatiaľ **úsporné účty spojené s vkladnou knižkou.** Pôvodne sa používali iba v sporiteľni, postupne ich však preberajú aj iné komerčné banky a peňažné ústavy.

Úsporné účty s vkladnou knižkou môžu byť **na meno alebo na majiteľa.** Pri vkladnej knižke na majiteľa je vlastníkom osoba, ktorá ju má vo svojej držbe. Môže sa ľahko darovať, odovzdať inému na úhradu záväzku, dať do zálohu, prípadne inak použiť. Pri odcudzení však môže byť zneužitá.

V niektorých krajinách je podľa zákona možné vystavovať vkladné knižky iba na meno. Okrem horšej manipulácie pri jej odcudzení je ďalšou výhodou presne stanovená daňová povinnosť, viazaná na konkrétnu osobu.

Úsporné vklady môžu byť:

- **úročené,**
- **výherné.**

Vo väčšine krajín prevažujú úročené úsporné vklady. Často bývajú zvýhodnení tí, ktorí po dlhšiu dobu nevyberajú svoje úspory. Okrem základného úroku dostávajú zvýšený dodatočný úrokový výnos. Iný typ zvýhodnenia predstavujú tzv. úročené vklady s bonusom (prémiou). Niektoré banky zvýhodňujú zasa tých, ktorí si ponechajú na účte priemerný minimálny zostatok. Do výšky tohto zostatku sa úročí základnou úrokovou sadzbou, prostriedky prekračujúce túto hranicu sú úročené zvýšenou úrokovou sadzbou.

Výherné úsporné vklady nie sú u nás príliš rozšírené. Úroky sú tu nahradené systémom výhier a prémií, ktorý je skonštruovaný tak, že v priemere zodpovedá úročeniu vkladov. Často býva tento systém výherných vkladov kombinovaný s úročením.

3.2 Účty majetkového sporenia

Sú to účty, na ktorých sa ukladajú tzv. majetkové vklady - **vklady slúžiace na dlhodobé investovanie do cenných papierov.** Úroková miera tu závisí od priemernej rendity na kapitálovom trhu cenných papierov. Môže byť vyššia, ale aj nižšia ako úroková miera pri klasických úsporných vkladoch. Banka si naviac účtuje určitú zrážku, ktorá jej má nahradiť náklady spojené s držbou cenných papierov, ako aj prípadné kurzové riziko. Tento typ úsporných vkladov nie je zatiaľ u nás rozšírený. Väčší rozvoj možno očakávať spolu s rozvojom finančného trhu.

3.3 Účty stavebného sporenia

Účty stavebného sporenia patria k účelovým úsporným vkladom, ktoré sú organizované určitými špecializovanými sporiteľňami - u nás je to Prvá stavebná sporiteľňa, a.s. a Stavebná sporiteľňa VÚB Wüstenrot, a. s.

Celý systém spočíva v tom, že v prípade, keď si vkladateľ sporí určitý počet rokov a nahromadí potrebnú výšku vkladu, má nárok na získanie **prémie poskytovanej štátom,** prípadne na **poskytnutie stavebného úveru za oveľa výhodnejších podmienok,** resp. na niektoré ďalšie výhody.

Vo vyspelých trhových ekonomikách sa v poslednom čase môžeme stretnúť so **stavebným sporením mladých živnostníkov a remeselníkom.** Stavebné sporenie tu slúži na financovanie stavieb spojených s ich podnikaním - dielní, obchodov, prípadne ďalších podnikateľských priestorov.

Iste by tento typ stavebného sporenia napomohol rozvoju drobného podnikania v našich momentálne nie príliš priaznivých podmienkach.

3.4 Účty poistného sporenia

Poistné sporenie znamená **kombináciu úsporného vkladu a životného poistenia.** V prípade založenia účtu poistného sporenia je potrebné uzatvoriť dve zmluvy - zmluvu na pravidelné sporenie na vkladový účet a zmluvu na uzavretie životného poistenia.

Vkladateľ ukladá pravidelné mesačné sumy (určitý počet rokov). Vklad je čiastočne úročený, čiastočne sa vytvára poistný fond, ktorý sa použije v prípade poistnej udalosti. Po uplynutí stanovenej lehoty sa vklad vypláca vkladateľovi vrátane úrokov, prípadne prémie.

4. DEPOZITNÉ CERTIFIKÁTY

Depozitné certifikáty sú **alternatívou terminovaných vkladov.** Sú to vlastne potvrdenky, ktoré banky vydávajú pri nákupe zaokrúhlenej sumy vkladu. Majú formu cenného papiera a možno s nimi obchodovať, aj keď banky ich obchodovateľnosť často obmedzujú. Majiteľ depozitného certifikátu obdrží potom výšku vkladu v termíne jeho splatnosti.

V našej bankovej praxi sa oveľa častejšie stretávame s ich pomenovaním **vkladové certifikáty, resp. vkladové listy.** Banky ich vydávajú so splatnosťou jeden až dva roky, ale väčšinou na dobu kratšiu ako jeden rok. Spravidla ide o krátku lehotu splatnosti.

Vydávajú sa v rôznych nominálnych hodnotách - často sa prostredníctvom veľkosti nominácií určuje štruktúra veriteľov. Môžu sa vydávať na:

- **malé nominácie,**
- **stredné nominácie,**
- **veľké nominácie.**

Malé nominácie sú alternatívou sporenia namiesto vkladnej knižky a sú určené predovšetkým obyvateľstvu. Stredné

a veľké nominácie sú určené podnikateľskej sfére. Pri veľkých nomináciách sú úrokové sadzby a ich splatnosť dojednávané spravidla individuálne.

Depozitné certifikáty majú pre banku veľký význam - prostredníctvom nich sa obracia na oveľa širšiu verejnosť, nielen na svoju bankovú klientelu. Sú nástrojom získavania stabilnejších zdrojov, ktoré banka môže výhodnejšie podnikateľsky využiť. Oproti terminovaným vkladom majú naviac tú výhodu, že ich nemožno v žiadnom prípade pred lehotou splatnosti vybrať.

Naše banky vydávajú vkladové certifikáty, prípadne vkladové listy v rôznej podobe a s odlišnými podmienkami. Všetky však majú spoločné, že:

- sú platným dokumentom banky, ktorý potvrdzuje prijatie vkladu od právnických alebo fyzických osôb,
- sú spravidla vyplácané na doručiteľa - kto ich predloží, tomu banka vyplatí v dohodnutej lehote príslušnú sumu vrátane úrokov,
- sú väčšinou prevoditeľné na inú osobu, je možné ich darovať, prípadne dediť,
- úroky sú vyplácané väčšinou jednorazovo - súčasne s vkladom, najskôr v deň ich splatnosti,
- lehota premlčania na výplatu nominálnej hodnoty a úrokov je spravidla tri až štyri roky,
- v prípade ich poškodenia, straty alebo umorenia môže majiteľ za podmienok stanovených bankou požiadať o ich umorenie,
- úrokové sadzby sú spravidla stanovené ako ročné, formou pevného percenta a sú odstupňované podľa dĺžky trvania vkladu s preferenciou dlhodobejších vkladov.

Úroky z depozitných a vkladových certifikátov sa stanovujú na základe úrokových sadzieb platných pri ich vystavení. Zmena úrokových sadzieb sa ich netýka - až do termínu ich splatnosti platia pôvodné úrokové sadzby. Tieto vklady sú teda pre banku výhodné pri narastajúcej inflácii, keď priemerná úroková miera narastá, ale vklady získané prostredníctvom depozitných certifikátov zostávajú stále rovnako úročené. Z pohľadu bankového klienta je to práve naopak. Sú pre neho výhodné, ak priemerná úroková miera klesá, ale úroková sadzba pri depozitných certifikátoch zostáva stále na určitej úrovni, ktorá je vyššia ako priemerná.

5. BANKOVÉ OBLIGÁCIE

V prípade, že si banka potrebuje zabezpečiť **väčšie množstvo dlhodobých peňažných zdrojov s istotou, že veriteľ neskôr neodstúpi**, emituje obligácie. Bankové obligácie môžu nakupovať podnikateľské subjekty, obyvateľstvo, iné banky a ostatné organizácie. Peňažné zdroje, ktoré banka týmto spôsobom získa, sú stabilné a má ich k dispozícii po celú dobu ich splatnosti. Preto sú dobre úročené.

Bankové obligácie, podobne ako vkladové certifikáty a vkladové listy, patria medzi **dlhopisy**. Ich právny rámec tvorí:

- **zákon č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch,**
- **zákon č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch a jeho novela, zákon č. 425/1994 Zb.**

Obligácie sú cenné papiere v pravom slova zmysle. Môžeme ich definovať nasledovne:

Obligácie sú strednodobé a dlhodobé úverové cenné papiere s pevnou lehotou splatnosti - najčastejšie 5 - 15 rokov, v ktorých sa dlžník (emitent) zaväzuje, že v stanovenej dobe splatí nominálnu hodnotu obligácie (naraz, po častiach), a že v stanovenej dobe bude vyplácať úrok (ročne, polročne), prípadne iné platby (prémie...).

V praxi rozoznávame viaceré typy obligácií v závislosti od toho, kto ich vydáva (emituje). Sú to:

- **bankové obligácie - emitujú ich banky,**
- **štátne obligácie - emituje ich štát (vláda),**
- **podnikové obligácie - emituje ich podnikateľský subjekt,**
- **komunálne obligácie - emitujú ich komunálne orgány (častejšie za nich banky).**

Obligácie bánk majú náležitosti a formu ako obligácie ostatných emitentov. Môžu byť umiestnené na tuzemskom alebo zahraničnom kapitálovom trhu, môžu byť emitované v kurze pod pari alebo nad pari. Podobný je i spôsob uvádzania pôžičiek na trh, splácanie obligácií a vyplácanie úrokov.

Bankové obligácie podobne ako obligácie vôbec stelesňujú **úverový vzťah**, tak ako pri priamom bankovom úvere. Rozdiel je ten, že emitent obligácie - banka, ktorá vystupuje ako dlžník, sa emisiou týchto úverových cenných papierov **obracia na širokú ekonomickú verejnosť o pôžičku,** namiesto toho, aby potrebné zdroje sústredila prostredníctvom klasických vkladov na vkladných knižkách, resp. na bankových účtoch. Podmienky úverového vzťahu medzi bankou a upisovateľom jej obligácií sú vopred určené. To znamená, že veriteľ ešte pred upísaním obligácie vie:

- **koľko** sa požičiava (aká je nominálna hodnota),
- **na ako dlho** sa požičiava (je presne stanovená doba, kedy sa požičaná suma vráti),
- **za koľko** sa požičiava (je vopred dohodnutý úrok, dokonca aj lehoty, v ktorých sa bude vyplácať).

Bankové obligácie môžu vystupovať vo forme:

- **listinnej - tradičnej, fyzickej podobe,**
- **dematerializovanej, zaknihovanej - v podobe záznamu o jej existencii.**

Vo vyspelých trhových ekonomikách si bankové obligácie ako obligácie vôbec ponechávajú listinnú formu. U nás sa bankové obligácie vydávajú zatiaľ málo, oveľa častejšie banky využívajú krátkodobé bankové dlhopisy. V prípade, že ich vydali, boli tieto výhradne v listinnej podobe. Vývoj vo svete však smeruje k bezhotovostnej forme cenných papierov, pokiaľ túto formu zásadne nevylučuje ich podstata - napr. zmenky, šeky, skladiskové listy atď., pri ktorých je bezhotovostná forma nemysliteľná. V súvislosti s tým novela zákona č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch uzákoňuje vo väčšine prípadov, a to aj pri obligáciách, ich bezhotovostnú, listinnú formu.

Pokiaľ obligácie vystupujú v ich listinnej podobe, obsahujú dve základné časti:

- **plášť - vlastný dlžobný úpis,**
- **kupónový hárok s talónom.**

Plášť v súvislosti so zákonom o dlhopisoch musí obsahovať určité nevyhnutné náležitosti, ako napr. označenie emitenta, názov dlhopisu a jeho číselné označenie, nominálnu hodnotu dlhopisu, spôsob určenia výnosu, vyhlásenie emitenta o dlžobe, záväzok emitenta splatiť nominálnu hodnotu v určitom termíne atď.

Kupónový hárok obsahuje kupóny, ktoré stelesňujú nárok na výplatu úrokov z poskytnutého úveru vždy k určitému dátumu výplaty. Kupónový hárok je samostatným cenným papierom.

V prípade obligácie, ktorá sa vydáva na dlhšiu dobu, sa k nej nedávajú všetky kupóny odrazu, ale po vyčerpaní ich prideleného počtu sa na základe talónu, čo je obnovovací list, obdržia nové kupóny.

V poslednom období sa čoraz častejšie emitujú obligácie bez kupónového hárku - výnosy z nich sa poukazujú majiteľom priamo na ich bankové účty (ich inkaso obstarávajú za majiteľov banky).

Bankové obligácie, podobne ako emisia ostatných cenných papierov, musia byť povolené Ministerstvom financií SR. K žiadosti o ich emisiu sa prikladajú potrebné materiály, ktoré charakterizujú emisiu a ich emitenta. Rozhodujúcim je tzv. Prospekt emitenta cenných papierov, ktorý sa nielen predkladá ministerstvu financií, ale aj zverejňuje v ekonomickej tlači. Emitent sa tak predstavuje verejnosti, demonštruje svoju solídnosť a stabilitu, prípadne perspektívy svojho vývoja - skrátka snaží sa potenciálnych veriteľov presvedčiť, že práve u neho uloží svoje dočasne uvoľnené prostriedky najbezpečnejšie a najefektívnejšie.

Okrem **„klasických"** bankových operácií sa často stretávame s ich osobitnými typmi - s konvertibilnými a komunálnymi bankovými obligáciami. Ich využitie je aj pre naše banky čoraz viac aktuálne, preto si o nich povieme niečo viac.

5.1 Konvertibilné bankové obligácie

Sú to bankové obligácie, pri ktorých v lehote ich splatnosti existuje voľba:

- požiadať o vyplatenie ich nominálnej hodnoty,
- vymeniť ich za akcie banky.

Konvertibilné bankové obligácie musia byť valným zhromaždením banky vopred schválené, pričom sa presne určí pomer, v akom sa obligácie budú vymieňať za akcie. Inak pre ich emisiu platia tie isté pravidlá ako pri bežných bankových obligáciách. Väčšinou však majú nižšie úročenie, nakoľko pri výmene obligácií za akcie sa získava ešte na vzostupe akciových kurzov.

U nás emisiu konvertibilných obligácií zatiaľ uskutočnila iba Prvá komunálna banka, a.s., so sídlom v Žiline. Vydala konvertibilné obligácie s lehotou splatnosti 3 roky, v nominálnej hodnote

- 10 000 Sk,
- 50 000 Sk,
- 100 000 Sk.

Ich úrokovú sadzbu stanovila na základe analýzy výšky úrokovej miery na finančnom trhu, pričom vychádzala z predpokladu, že konvertibilné obligácie majú zvyčajne nižšiu úrokovú sadzbu. Na druhej strane zvažovala možnosti využitia emisiou získaných zdrojov , ako aj ich predpokladanú výnosovosť. Na základe toho sa rozhodla úročiť konvertibilné obligácie pevnou úrokovou sadzbou 10 %, s polročným vyplácaním tohoto výnosu. Výmenné právo bolo presne vymedzené - časom, v ktorom ich bude možné vymeniť, ako aj pomerom, v ktorom sa budú vymieňať. Konvertibilné obligácie sa majú vymieňať v pomere: nominálna hodnota 1 obligácie = nominálna hodnota 1 akcie.

5.2 Komunálne obligácie

Komunálne obligácie sú úverové cenné papiere, ktoré by mali emitovať verejnoprávne inštitúcie a miestne orgány správy - ich výnos slúži na doplnenie ich zdrojov. Nakoľko po technickej stránke, ako aj z dôvodov umiestnenia emisie komunálnych obligácií v ekonomickej verejnosti je výhodnejšie poveriť týmito činnosťami banky. Preto sa komunálne obligácie spájajú s bankami. Z hľadiska banky je to však **účelová pôžička pre komunálne orgány.**

Oproti ostatným bankovým obligáciám sa odlišujú v tom, že:

- **sú vydávané na určitý, presne stanovený účel,**
- **sú zaručené majetkom alebo príjmami miestnych orgánov správy.**

Emisie komunálnych obligácií sú veľmi rozšírené v USA, kde sa tento spôsob financovania používa už viac než jeden a pol storočia. Obľuba komunálnych obligácií je daná výrazným daňovým zvýhodnením (oslobodenie od dane z úrokov).

Ako prvá na Slovensku emitovala komunálne obligácie Prvá komunálna banka, a .s., Žilina. Jej prvenstvo je oprávnené - je prvou **komunálnou bankou** Slovenska.

Komunálne obligácie boli emitované na doručiteľa, s nominálnou hodnotou 5000 Sk a s lehotou splatnosti 5 rokov. Sú úročené 17,25 % p.a.. Splatnosť úrokových kupónov je polročná. Výťažok emisie je určený na rozvoj mestskej hromadnej dopravy v Žiline, konkrétne na zavedenie ekologickejších trolejbusov, ktoré by mali pokryť 65 % mestskej dopravy. Keďže komunálne obligácie bývajú spravidla oslobodené od daní, predložila aj Prvá komunálna banka, a.s., Ministerstvu financií SR návrh, aby jej komunálne obligácie boli postavené na rovnocennú úroveň štátnym cenným papierom a ich výnosy boli oslobodené od dane.

Bankové obligácie, podobne ako krátkodobejšie bankové dlhopisy sú pre banku výhodné vtedy, ak na kapitálovom trhu rastie priemerná úroková miera. Vtedy sú pomerne **„lacným" zdrojom.** Miera inflácie ich ovplyvňuje ešte viac, nakoľko sú dlhodobejšie.

Emisia a umiestenie bankových obligácií často vyvoláva dopyt po ďalších bankových činnostiach - ich **úschove a správe.** To platí aj v prípade krátkodobých bankových dlhopisov.

6. ÚVERY A PÔŽIČKY INÝCH BÁNK

Komerčným bankám často nepostačujú pasíva získané prostredníctvom vkladových operácií, preto musia pristúpiť k pôžičkám a úverom od iných bánk. Tieto rozdeľujeme na dva základné druhy:

- **úvery a pôžičky od iných komerčných bánk,**
- **úvery od centrálnej banky.**

Nákup vkladov a úverov jednej banky od druhej motivujú v podstate dva dôvody:

- **snaha zvýšiť úverové zdroje,**
- **snaha, resp. potreba vyrovnávať pozíciu a dodržať likviditu banky.**

Úverové a vkladové medzibankové obchody predstavujú v zahraničných bankách pomerne značné podiely. Tak napríklad v Nemecku je to asi okolo 30 %. Aj naše banky, nakoľko sú poznačené výrazným nedostatkom primárnych zdrojov, tieto tzv. **„sekundárne zdroje"** využívajú v prevažnej miere.

6.1 Úvery a pôžičky od iných komerčných bánk

Úvery a pôžičky komerčných bánk od iných komerčných bánk môžu vo vyspelých trhových ekonomikách vystupovať v rôznej podobe. Môžeme sa stretnúť **s krátkodobými, stredno- a dlhodobými úvermi.** V našej praxi momentálne prevládajú krákodobé úvery.

Krátkodobé úvery môžu mať formu reeskontu zmeniek, mobilizačných sólozmeniek, úveru na bežnom účte a formu dojednaných vkladov.

Tradičným nástrojom je **reeskont zmeniek.** Na reeskont sa používajú obchodné zmenky. Banka, ktorá potrebuje získať **„hotové"**, likvidné peniaze, predá zmenku inej banke, ktorá je ochotná ju odkúpiť. Najčastejšie sa stretávame s reeskontom zmeniek v centrálnej banke. Banky môžu však reeskontovať zmenky aj v iných komerčných bankách.

Predmetom reeskontu však môžu byť aj **finančné zmenky,** ktoré možno označiť aj ako mobilizačné zmenky.

Komerčná banka má ďalej možnosť požiadať druhú komerčnú banku o **„čerpanie úveru na bežnom účte"**, na ktorom prebieha ich medzibankový platobný styk.

Medzi **krátkodobé medzibankové úvery** možno zaradiť aj **„úvery na základe vkladov komerčných bánk v iných bankách"**, keďže uložením prostriedkov jednej komerčnej banky v inej komerčnej banke vzniká medzi nimi vlastne úverový vzťah . Všetky druhy vkladov bánk v iných bankách predstavujú vo svojej podstate medzibankové úverové záväzky a pohľadávky.

Niektoré druhy vkladov majú za cieľ vyrovnávať momentálnu likvidnú nerovnováhu banky. Patria k nim tzv. **„denné peniaze"**, ktoré si komerčné banky požičiavajú na vyrovnanie dennej bankovej bilancie. Medzi komerčnými bankami sa však dojednávajú aj tzv. **„pevné vklady"**.

Na domácom medzibankovom úverovom trhu sa môžu predávať a nakupovať tiež **strednodobé a dlhodobé zdroje.** Tieto majú formu **obligácií** (dlhopisov), **pôžičiek na úverovom účte a priebežných úverov.**

Aj v našej praxi existujú medzibankové obchody, ba pre niektoré banky sú priam nevyhnutnosťou. Naše banky a sporiteľne si navzájom predávajú terminované vklady na1 mesiac a dlhšie, ako aj vklady na požiadanie.

Tak napríklad Slovenská štátna sporiteľňa, ktorá sústreďuje prevažnú časť primárnych zdrojov, si ponecháva pre svoje aktívne obchody iba ich určitú časť a zvyšok predáva ako sekundárne zdroje iným komerčným bankám.

6.2 Úvery od centrálnej banky

Okrem úverov a pôžičiek od ostatných komerčných bánk si môžu naše banky požičať aj od centrálnej banky, v našom prípade od Národnej banky Slovenska.

Centrálna banka poskytuje komerčným bankám úver najmä formou **reeskontu zmeniek**, využíva sa však aj **lombardný úver, aukčný refinančný úver, ako aj iné typy úverov.**

Poskytovanie úveru formou reeskontu zmeniek sme opísali už pri poskytovaní reeskontného úveru medzi komerčnými bankami. Zostáva ešte dodať, že v SR sa využíva predovšetkým reeskont vo vzťahu k centrálnej banke. Konkrétne podmienky reeskontu stanovuje centrána banka, ktorá ich priebežne prispôsobuje zmeneným ekonomickým podmienkam. V určitých obdobiach, napríklad v súčasnosti, môže reeskont zmeniek obmedziť, ba dokonca na určitú dobu pozastaviť. Reeskont zmeniek je totiž jedným z menových nástrojov, ktoré centrálna banka používa na ovplyvnenie množstva peňazí v obehu.

Aukčný refinančný úver je úver získaný na aukciách organizovaných centrálnou bankou. Aukcie môžu byť organizované v určitých kratších, prípadne dlhších časových intervaloch. Centrálna banka musí vopred oznámiť výšku úveru ponúkaného do aukcie a lehotu jeho splatnosti (napríklad 1, prípadne 3 mesiace). Jednotlivé komerčné banky nahlásia výšku požadovaného úveru a ponúkanú úrokovú mieru. Požiadavky bánk sa potom zoradia podľa výšky ponúkanej úrokovej sadzby až do vyčerpania objemu ponúkaného úveru.

U nás sa používa tzv. **„holandský systém"**, úroková sadzba je kótovaná na úrovni poslednej, teda najnižšej, ešte uspokojenej požiadavky, resp. ponuky. Takto čerpaný aukčný úver je krytý vlastnou bianko zmenkou komerčnej banky, ktorú po splatení úveru a úroku Národná banka Slovenska vráti proti podpisu komerčnej banke.

Ďalšou formou refinancovania komerčných bánk prostredníctvom centrálnej banky je **lombardný úver.** Tento úver poskytuje centrálna banka (Národná banka Slovenska) proti vlastnému zálohu bánk. Predmetom zálohu môžu byť:

- **vybrané cenné papiere** - buď štátne cenné papiere alebo cenné papiere so štátnou zárukou,
- **iné majetkové hodnoty v materializovanej alebo dematerializovanej podobe.**

Národná banka Slovenska, konkrétne jej banková rada, schvaľuje tzv. **„Lombardný zoznam"**. Tento obsahuje názov cenného papiera, jeho označenie, názov emitenta, sumu emisie, dátum emisie a konečnej splatnosti. Tak napríklad v roku 1993 boli v Lombardnom zozname tieto cenné papiere:

- **krátkodobé štátne cenné papiere (pokladničné poukážky),**
- **štátne dlhopisy so splatnosťou viac ako 1 rok (emitentom je MF SR),**
- **poukážky Národnej banky Slovenska.**

Lombardný úver sa poskytoval najviac na dobu 30 dní, v sume tvoriacej maximálne 75 % predmetu zálohu.

Lombardná sadzba, čiže úroková miera, za ktorú sa lombardný úver poskytuje, je vyššia ako diskontná sadzba. Národná banka Slovenska ju mení v závislosti od meniacich sa ekonomických podmienok. Všeobecne však platí, že lombardný úver predstavuje **„drahé peniaze"**. Komerčné banky ho využívajú na riešenie závažných problémov v oblasti svojej likvidity, pri problémoch s dodržiavaním povinných minimálnych rezerv atď. Jeho podieľ na refinančných zdrojoch komerčných bánk je nízky.

V našich osobitných podmienkach transformácie ekonomiky začala Národná banka Slovenska používať aj ďalšie špecifické nástroje refinancovania, napríklad tzv. **„bankové obchody na podporu splátkovej formy veľkej privatizácie"** a **„nákup zmeniek na podporu exportu"**.

V rámci bankových obchodov na podporu splátkovej formy veľkej privatizácie vymedzila Národná banka Slovenska rámec refinancovania takto:

Vystavovateľom a veriteľom týchto zmeniek je komerčná banka, ktorá predkladá tieto zmenky na nákup centrálnej

banke. Zmenkárom je právnická osoba (podnikateľ), ktorý je zapísaný v obchodnom registri a privatizuje určitý konkrétny objekt. Zostatková splatnosť odo dňa nákupu nesmie byť dlhšia ako 180 dní. Pri predaji sa komerčná banka musí zaviazať k spätnému nákupu zmeniek od Národnej banky Slovenska. Uvedené zmenky sú zásadne vystavované na sumu hotovostnej splátky na kúpu privatizovaného objektu.

Pri nákupe zmeniek na podporu exportu nakupuje Národná banka Slovenska od komerčných bánk cudzie zmenky na vlastný rad na podporu exportu. Tieto zmenky sú vystavené v Sk, dlžníkom je podnikateľský subjekt, zapísaný v obchodnom registri SR, ktorý vyrába a dodáva tovar na konečné použitie do zahraničia.

Nákup zmeniek na podporu exportu prebieha podobne ako nákup bežných zmeniek. Splatnosť zmenky teda nesmie byť dlhšia ako 180 dní, nepripúšťa sa prolongácia zmenky a zodpovednosť nesie komerčná banka, ktorá predkladá zmenku centrálnej banke na nákup.

Uvedené špecifické spôsoby refinancovania komerčných bánk sú zamerané na podporu určitých aktivít v našej ekonomike. Sú vhodné pre určité štádium našej ekonomickej reformy. So zmenenou situáciou dochádza aj pri ich použití k určitým zmenám, resp. môžu zaniknúť a na ich miesto nastúpia ďalšie, zodpovedajúce zmenenej situácii. Aj pri týchto refinančných nástrojoch nemožno zabúdať, že ich použitie znamená vydávanie ďalších peňazí do ekonomiky, a preto ich použitie treba zosúladiť s menovou situáciou v štáte.

7. HODNOTENIE PASÍVNYCH OPERÁCIÍ KOMERČNÝCH BÁNK

Pasívne operácie komerčných bánk sú svojím spôsobom **„životne dôležité činnosti"** komerčných bánk. Ich podstata spočíva v sústredení cudzích zdrojov, ktoré predstavujú prevažnú časť bankového kapitálu. Ak sa banke nepodarí sústrediť ich určitý objem, nemôže následne vykonávať podnikateľské aktivity a nemá žiadne šance ďalšieho rozvoja, ba môže v konkurenčnom prostredí aj zaniknúť. Konkurencia medzi komerčnými bankami sa tak z pochopiteľného dôvodu najviac vyostruje práve v oblasti ich pasívnych činností.

Uvedený náčrt možností získavania dočasne uvoľnených zdrojov ekonomiky komerčnými bankami zostáva na všeobecnej úrovni. Každá banka má svoju štruktúru, svoj spôsob a svoju taktiku získavania týchto zdrojov. V úplne inej východiskovej pozícii sú banky s rozvetvenou sieťou pobočiek ako banky novozaložené, ktoré začínajú pobočkovú sieť iba budovať, inak sú na tom banky, ktoré sústreďujú dočasne voľné prostriedky obyvateľstva a inak tie, ktoré sú zamerané na podnikateľskú sféru, ktorá predstavuje predovšetkým dopyt po dočasne uvoľnenom kapitáli. A vôbec - inú pozíciu majú banky vyspelej trhovej ekonomiky, ktorá netrpí chorobou **„nedostatku zdrojov"**, ako je to v našom prípade.

Ak sa vrátime k novozaloženým bankám, vidíme, že práve tieto sú najviac nositeľmi novších foriem získavania vkladov. Núti ich k tomu sťažený prístup ku klasickým vkladom. Získavať vklady prostredníctvom bankových obligácií sa stáva pre nich ekonomickou nevyhnutnosťou.

Pri pasívnych činnostiach komerčných bánk nejde len o to získať zdroje, ale aj o to **„za koľko"**. Cena získaných zdrojov predstavuje totiž základnú zložku bankových nákladov a podstatne ovplyvňuje výšku bankového zisku. Z toho vyplýva, že tie komerčné banky, ktoré majú nedostatok primárnych zdrojov, resp. sú z konkurenčných dôvodov nútené získavať drahšie, majú znevýhodnenú východiskovú podnikateľskú pozíciu.

Pri získavaní zdrojov je pre komerčné banky veľmi dôležitá aj **„štruktúra získaných zdrojov"**. I keď pre každú komerčnú banku sú krátkodobé zdroje vedľajším produktom jej základnej prevádzkovej činnosti - vedenia bežných účtov ekonomických subjektov, z podnikateľského aspektu nie sú veľmi výhodným zdrojom. Ich krátkodobosť znamená zásadné obmedzenie možností ich použitia. Neprinášajú žiaden veľký zisk a pre banku predstavujú zvýšené nebezpečenstvo straty likvidity.

Oveľa výhodnejšie sú stredno- a dlhodobé zdroje. Tieto sú pre komerčné banky skutočnou bázou ich ziskovosti. Sú síce oveľa drahším zdrojom, možno ich však i dlhodobejšie použiť, čo prináša i väčšie výnosy.

Otázky získavania zdrojov, ich štruktúry, ako aj ich použitia sú základnými otázkami bankového manažmentu. Pre každú banku je nevyhnutné rešpektovať určité pravidlá vzťahov medzi bankovými aktívami a pasívami v rôznych časových dimenziách. Zároveň sa žiadna banka nezaobíde bez rešpektovania ekonomického rámca, v ktorom sa momentálne pohybuje a ktorý podlieha neustálym zmenám. Fakt, či sa tá-ktorá banka zaradí medzi bankami na miesto úspešnej, prípadne neúspešnej banky, závisí v podstatnej miere práve od kvality jej pasívnych činností.

Recenzoval: Prof. Ing. Oto Sobek, CSc.
Ekonomická univerzita, Bratislava

V čísle 6/94 uverejníme V. časť cyklu BANKOVNÍCTVO: AKTÍVNE ČINNOSTI KOMERČNÝCH BÁNK

Literatúra:

1. Makúch a kol.: Komerčné banky, Sofa Bratislava ,1994.
2. Polidar, V.: Management úvěrových obchodu bank, Praha, 1991.
3. Polidar, V.: Bankovnictví, příloha časopisu Ekonom č. 49/1991.
4. Sobek a kol.: Finančná a menová teória a politika II., ES EU, Bratislava.
5. Zákon č. 21/1991 Zb. o bankách.
6. Zákon č. 513/1991 Zb. (obchodný zákonník).

ČO HOVORIA PREDSTAVITELIA CENTRÁLNYCH BÁNK

Bazilej, Švajčiarsko - Centrálne banky krajín Európskej únie (EÚ) plánujú ďalšie opatrné, ale neustále uvoľňovanie menovej politiky, pričom sa nechcú nechať ovplyvňovať možnou tvrdšou americkou menovou politikou. Povedal to predstaviteľ centrálnej banky Alexandre Lamfalussy v Bazileji. Prezident nového Európskeho menového inštitútu - predchodcu centrálnej banky Európskej únie vystúpil po pravidelnej mesačnej schôdzi rady, na ktorej sa stretávajú guvernéri centrálnych bánk všetkých 12 členov EÚ. Pán Lamfalussy povedal, že predstavitelia centrálnych bánk sa dohodli na tom, že „treba obozretne, ale nepretržite uvoľňovať menovú politiku". Povedal, že podľa názoru guvernérov „inflácia nerastie a nebezpečenstvo inflácie v únii nehrozí", takže nevidia dôvod, prečo by mali reagovať na možné pritvrdenie americkej menovej politiky.

Mnohí odborníci očakávajú, že Federálna banka zvýši v krátkom čase úrokovú mieru kvôli vysokej výkonnosti americkej ekonomiky a inflačným tlakom.

ŽIVOT V NEISTOTE

Aj vzrušenie na trhoch s obligáciami prispelo podľa názoru pána Lamfalussyho k tomu, že guvernéri centrálnych bánk EÚ považujú neistotu za významný znak súčasných trhov, s ktorým sa treba naučiť žiť bez prijímania „administrativnych alebo preventívnych opatrení" a pomocou nich ho kontrolovať. Trhy sú veľmi neisté, pretože riadenie portfólia je mimoriadne aktívne. Trhy reagujú okamžite na všetky správy a je ťažké dosiahnuť postupnú úpravu cien. Pán Lamfalussy povedal: „Kým sa neobjaví problém celkovej krehkosti (systému), nemali by sme sa znepokojovať". Podľa názoru guvernérov na menovú politiku by momentálne zvýšenie dlhodobej úrokovej miery v Európe „nemalo nič spoločné s inflačnými očakávaniami", povedal predstaviteľ centrálnej banky.

Súčasné zvýšenie je vedľajším dôsledkom toho, čo sa deje v USA, kde úrokové miery rastú v dôsledku domácich udalostí. Ako povedal pán Lamfalussy, v súčasnosti nie je potrebné reagovať na takéto kroky USA.

POHYB CIEN OBLIGÁCIÍ

Na otázku, či vidí nejaké príznaky nezosúladenia medzi americkými a európskymi úrokovými mierami obligácií, pán Lamfalussy odpovedal, že pred dvoma alebo troma dňami bolo badať „slabé príznaky", avšak z dlhodobejšieho hľadiska je „ zlepšujúci sa vzájomný vzťah medzi pohybmi cien obligácií v rôznych krajinách". Čo sa týka vplyvu amerických poisťovacích fondov, vysokorizikových investičných fondov, o ktorých sa toľko diskutuje v týchto dňoch, iste prispeli k zvýšenej neistote trhu, avšak spomínané aktivity v riadení portfólia sa neobmedzili len na tieto fondy.

Predstavitelia centrálnych bánk sa zhodli na názore, že poisťovacie operácie na finančných trhoch treba vynechať, pretože „ nie sú pokusom smerujúcim k získaniu kontroly," povedal pán Lamfalussy. Prezident Spolkovej banky Hans Tietmayer po stretnutí vyhlásil, že guvernéri nevidia potrebu regulovať odvodené trhy a poisťovacie techniky.

MALÉ OBAVY Z INFLÁCIE

Pán Lamfalussy sa k otázke inflačných rizík v Európe vyjadril v tom zmysle, že stále sa objavujú ojedinelé obavy, ale najmä v Nemecku sa inflácia spomaľuje. Miera inflácie v Nemecku má tendenciu k znižovaniu, hoci „ podľa nemeckých noriem je stále vysoká" , povedal. V ostatných krajinách Európskej únie má miera inflácie klesajúcu tendenciu alebo už je na nízkej úrovni. Vo februári dosahovala predbežná ročná miera inflácie v Nemecku 3,3 %, podľa oznámenia Spolkovej banky sa očakáva do konca roka jej pokles pod 3 %.

Správna rada Európskeho menového inštitútu vymenovala Petra Wilhelma Schleutera z Nemecka za šéfa správneho oddelenia. Doteraz bol zástupcom riaditeľa medzinárodného oddelenia Spolkovej banky.

Bývalý prezident Spolkovej banky Helmut Schlesinger vyhlásil, že nepovažuje za nutné vrátiť sa k fixnému obmedzenému rozsahu výmenného kurzu, avšak ako povedal, pred vytvorením ekonomickej a menovej únie sa stabilita meny pokladá za prirodzenú. „Väčšina mien sa teraz správa tak, ako keby ich bolo treba udržiavať v obmedzenejšom pásme ako je 6 %. V budúcnosti sa netreba vracať k stanoveným obmedzeným pásmam," povedal pán Schlesinger na seminári v Lisabone. „V menovej oblasti je prvoradá stabilita ... menová únia môže vzniknúť neskôr. Iná cesta nie je možná," dodal.

Zdroj: The Wall Street Journal Europe

ÚTOKY NA BANKOVÝ SOFTWARE

JE POČÍTAČOVÝ SYSTÉM VAŠEJ BANKY BEZPEČNÝ?

Odpoveď na otázku z titulku bude nepochybne znieť Áno. Na čom je vlastne založené vaše presvedčenie o dostatočnom zabezpečení počítačových systémov?

Pripomeňme si niekoľko údajov z krajín, ktoré sú počítačovo vyspelejšie, a teda majú v oblasti ochrany údajov i počítačových systémov nesporne viac skúseností.

Podľa údajov z prieskumov vykonaných National Center for Computer Crime Data (USA) v r. 1988 napríklad priemerná strata v známych prípadoch počítačovej kriminality predstavovala 109 000 dolárov. Na druhej strane štúdia firmy Ernst & Whinney Computer Fraud: A Report presented to the National Commision on Fraudulent Financial Reporting uvádza sumu 600 000 dolárov ako odhad FBI pre priemernú sumu ohláseného počítačového podvodu, čo kontrastuje s oveľa nižšou priemernou sumou 23 000 dolárov pre páchateľov používajúcich manuálne metódy.

Podľa údajov časopisu Computer Fraud and Security Bulletin v r. 1991 celková suma odhalených pokusov o podvod v City of London dosiahla v r. 1991 bilión libier, pričom do tejto sumy neboli zarátané niektoré iné škandály. Útoky na bankové systémy pritom reprezentovali takmer 70 % nových prípadov. Podľa rozboru jednej londýnskej firmy, citovaného v Bankových listech, je pritom väčšina podvodov objavená iba náhodou a podiel internej kontroly na ich objavení predstavuje iba 23 % z prípadov. Ako príklad iba náhodou objaveného prípadu počítačovej kriminality spomeňme krádež 69 miliónov dolárov, ktorej sa v USA dopustila skupina 5 páchateľov, vrátane zamestnanca First National Bank of Chicago, v piatok 13. mája 1988. V ten deň sa im prostredníctvom počítačovej siete podarilo neoprávnene presunúť vysoké sumy z účtov Merril Lynch and Co. (24,3 milióna dolárov), Brown - Forman Corp. (19,7 milióna dolárov), a United Airlines (25 miliónov dolárov) vo First National Bank of Chicago na dve novootvorené kontá v Rakúsku.

Podvod sa odhalil len preto, že suma, o ktorú pripravili jednu zo spomenutých spoločností, bola príliš vysoká a výsledný debet na konte vzbudil pozornosť. Navyše nemali v Rakúsku nikoho, kto by okamžite prevzal ukradnutú sumu. (Insight on the news, apríl 1991, s. 8 - 17.)

Treba si uvedomiť, že používanie počítačov na spracovanie stále rastúceho množstva údajov vytvára v istom zmysle jedinečné podmienky na páchanie trestnej činnosti. Už samotné množstvo spracovávaných údajov robí klasické metódy ručnej kontroly málo účinnými a spolu s ľahkosťou a rýchlosťou, s akou je možné meniť údaje uložené na počítačových pamäťových médiách, umožňuje zmazanie stôp po neoprávnenej činnosti.

Osobitnú kapitolu tvorí príprava pracovníkov zodpovedných za ochranu počítačových systémov, resp. pracovníkov kontroly. Je známe, že v našom priestore absentuje systematická príprava špecialistov pre túto oblasť, čo vytvára situáciu neporovnateľnú s prípravou špecialistov na informačnú bezpečnosť, resp. počítačový audit v počítačovo vyspelých krajinách. Nie je to len otázka študijných plánov našich univerzít - ak majú títo pracovníci zodpovedne a kvalifikovane vykonávať svoju prácu, okrem základných poznatkov musia neustále sledovať vývoj v oblasti techník zabezpečovania údajov a počítačových systémov, nových techník páchania počítačových podvodov, objavených nedostatkov v dodávaných systémoch atď.

V odborných kruhoch sa napríklad neustále objavujú prípady, keď známe počítačové firmy štandardne dodávajú svoj software s parametrami nastavenými tak, že vhodným postupom je možné obísť zabudované kontroly prístupu k systému a získať neoprávnené privilégia. Je preto mimoriadne dôležité, aby pracovníci zodpovední za bezpečnosť počítačových systémov boli o takýchto bezpečnostných nedostatkoch a o krokoch potrebných na ich odstránenie informovaní ešte skôr, ako potenciálny páchateľ.

Toto riziko nemožno podceňovať, lebo informácie o spôsoboch prenikania do počítačových systémov sú aj vďaka počítačovým sieťam a cene personálnych počítačov dnes prístupné i u nás.

Nedostatočná informovanosť o problémoch informačnej bezpečnosti a počítačového auditu je taktiež a v oveľa vypuklejšej forme zreteľná aj v manažmente. Nepochopenie rozsahu problému vyplývajúce o. i. z nedostatku informácií má až príliš často za následok falošný pocit bezpečia, pocit že „nám sa to nemôže stať" a z toho vyplývajúcu nedostatočnú pozornosť venovanú vybudovaniu, prevádzkovaniu a permanentnej kontrole systémov ochrany údajov a počítačových systémov.

Medzi ďalšie časté chyby patrí nekomplexný prístup - zužovanie pozornosti iba na niektoré hrozby (napríklad na „módne" počítačové vírusy) či dôraz na ochranu počítačových systémov pred cudzími osobami, hoci v naprostej väčšine známych prípadov počítačových podvodov boli páchateľmi vlastní pracovníci postihnutej organizácie (podľa výsledkov prieskumu Data Processing Management Association, uvedených v už spomenutej štúdii firmy Ernst & Whinney iba v 2 percentách prípadov boli páchateľmi cudzie osoby).

V počítačovo vyspelých krajinách rôzne formy počítačovej kriminality nesporne existujú a majú za následok ťažko vyčísliteľné škody - nielen priame finančné straty, ale aj poškodenie dobrého mena organizácie, jej akcieschopnosti a podobne. Ide pritom o krajiny s oveľa väčšími možnosťami systematickej prípravy špecialistov na informačnú bezpečnosť a počítačový audit a ich manažmentu, ako je to na Slovensku. Za týchto okolností sa zdá nepravdepodobným očakávať, že počítačové systémy u nás sú lepšie chránené ako počítače v porovnateľných inštitúciách vyspelých krajín.

Východisko z tejto situácie vidíme v zlepšení informovanosti zodpovedných pracovníkov slovenských bánk, ako aj ich pracovníkov kontroly a pracovníkov zodpovedných za ochranu počítačových systémov.

RNDr. Jozef Vyskoč

POĽNOBANKOU UŽ AJ OFICIÁLNE

Michal Štefánek
Slovenská poľnohospodárska banka, a.s.

Pre banku je charakteristická pružnosť v poskytovaní širokej palety služieb a seriózny prístup ku klientom. Spomínaná pružnosť „zasiahla" aj do pomerne dlhého a pre zahraničných partnerov neraz zložitého názvu banky. Preto na IV. riadnom valnom zhromaždení akcionárov banky, ktoré sa uskutočnilo na sklonku apríla, jednoznačne schválili návrh na skrátenie obchodného mena Slovenskej poľnohospodárskej banky, a. s., na - POĽNOBANKA. Právne sa teda kodifikoval jednoduchší názov, ktorý sa už dlhšie bežne používal. Pritom pôvodný názov - Slovenská poľnohospodárska banka, a. s., zostáva tiež v obchodnom registri.

Na IV. riadnom valnom zhromaždení akcionárov banky sa uskutočnila tiež významná zmena v jej 11-člennom predstavenstve. Za člena predstavenstva zvolili Dr. Kurta Geigera, zástupcu Európskej banky pre obnovu a rozvoj, čo sa nepochybne odrazí na zintenzívnení vzťahov s touto bankou. Ako je známe, Slovenská poľnohospodárska banka sa stala prvou bankou na území bývalého Česko-Slovenska, ktorej prejavila dôveru Európska banka pre obnovu a rozvoj v novembri minulého roku svojím 20 % kapitálovým vstupom.

Najpodstatnejšou na IV. valnom zhromaždení akcionárov Slovenskej poľnohospodárskej banky však bola Správa o podnikateľskej činnosti a stave majetku SPB za rok 1993, ktorú predniesol predseda predstavenstva banky Prof. Ing. Félix Hutník, DrSc. Vyzdvihol, že banka zaznamenala napriek zložitým ekonomickým podmienkam dynamický rozvoj. Bilančná hodnota jej majetku sa zvýšila o 42 %. V porovnaní s rokom 1992 bol rast aktív a pasív približne o 4,5 miliardy Sk, teda o 46 %. Na prírastku pasív, zdrojov, sa najvyššou mierou (o 3,1 miliardy Sk, čo je viac o 36 % ako v roku 1992) - podieľali vklady klientov. Podiel primárnych zdrojov sa zvýšil z 26 % v roku 1992 na 43,1 % v minulom roku. To dokumentuje upevnenie stability banky a zníženie jej závislosti od sekundárnych vkladov peňažných ústavov.

Slovenská poľnohospodárska banka si od začiatku svojej činnosti v roku 1991 získala vo finančných kruhoch i v širokej verejnosti priaznivé meno. Za relatívne krátky čas svojej existencie ďaleko presiahla hranice našej krajiny, keď v súčasnosti udržuje korešpondenčné styky približne so 160 bankami na celom svete.

Poľnobanka pracovala so zdrojmi v objeme takmer 15 miliárd Sk. Ich zvyšovanie umožnilo rast aktivít obchodov. Najviac (o 27,1 %), vzrástli úverové obchody, ktorých objem dosiahol vyše 10 miliárd Sk. Ak v roku 1992 tvoril podiel Slovenskej poľnohospodárskej banky na úveroch, ktoré sa poskytli v SR 3,44 %, tak v minulom roku sa zvýšil na 4 %.

Banka vytvorila vlani bilančný zisk vyše 140 miliónov Sk. Po odvodoch z neho a prideloch do fondov zostal na rozdelenie zisk 62,7 milióna Sk. Lúbivejšie by bolo použiť ho na vyplatenie dividend tak, ako to na valnom zhromaždení navrhovali viaceri menší akcionári. Rozhodujúci držitelia akcií, sledujúc koncepčné hľadisko ďalšieho rozvoja banky a jej upevnenia, však mali na rozdelenie zisku iný názor. Väčšinou hlasov rozhodli o jeho použití na financovanie investičného rozvoja, predovšetkým na rozvoj siete banky a zdokonaľovanie bankového systému.

Použitím čistého zisku na financovanie rozvoja sa v príslušnom rozsahu zvyšuje hodnota hmotného a nehmotného majetku akciovej spoločnosti. Prirodzene, že vyššou úrovňou jej vlastného imania sa zvýšila aj účtovná hodnota akcie. Pri akcii na meno je to 126 880 Sk a pri akcii na majiteľa 12 688 Sk. Pritom v účtovnej hodnote vlastného imania, ktoré už presiahlo jednu miliardu korún, nie je premietnuté zhodnotenie hmotného majetku podľa nového ocenenia, čo podstatne zvyšuje hodnotu akcie.

Na tento rok si v Poľnobanke stanovili vytvoriť bilančný zisk 259 miliónov Sk, čo je o 118,5 milióna Sk viac ako vlani. Podľa slov generálneho riaditeľa Ing. Ľudovíta Pósu, CSc., základným predpokladom rozvoja banky je stabilita základného imania banky v rozsahu 800 miliónov korún a udržanie kapitálovej primeranosti banky na minimálnych 8 %. Z tohto pohľadu považujú za účelný rast aktív banky zvýšením dodatkového kapitálu banky, to znamená aj zvýšením objemu rezervného fondu, ktorý je v súčastnosti len 12,3 % z kmeňového imania akciovej spoločnosti.

Ďalšími nosnými prvkami obchodnej politiky budú obozretné podnikanie banky, maximálna identifikácia rizík z podnikania, skvalitňovanie úverového portfólia a kompletná, kvalitná ponuka bankových služieb. V tejto súvislosti chcú naďalej stabilizovať veľkosť svojho úverového portfólia a ešte dôslednejšie oceňovať kvalitu projektov na úverovanie. Výraznejšie sa chcú aktivizovať pri vytváraní priestoru pre svojich klientov v rámci spolupráce s Európskou bankou pre obnovu a rozvoj. Pôjde o dodatočný úverový priestor, spoločné projekty na financovanie, ale aj o kvalitnú formu ručenia na zodpovedajúce bankové produkty, ktoré zvýraznia kvalitu banky.

V Poľnobanke predpokladajú výraznejšiu aktivitu aj pri obchodovaní s cennými papiermi na účet banky, v hľadaní progresívnych a efektívnych finančných konštrukcií pre klientov so zahraničnoobchodnou činnosťou, či v oblasti finančného i investičného poradenstva. Jedným z najdôležitejších cieľov je opäť rast primárnych depozít. Zdravé korene Poľnobanky by aj v tomto, štvrtom roku jej činnosti mali priniesť zdravé výhonky.

PARTNER PRE BANKY

Skúsenosti z tejto činnosti má i bratislavská akciová spoločnosť Dimano. So širokým záberom služieb sme sa zoznámili aj na nedávnej brnianskej medzinárodnej výstave bankovníctva, finančníctva a poisťovníctva FIBEX 1994. Svoju prihlášku už zaslali aj na druhý ročník výstavy s rovnakým zameraním a medzinárodnou účasťou FINEX 1994, ktorá bude v dňoch 20. - 23. septembra v Banskej Bystrici. Rozhovor s riaditeľom akciovej spoločnosti si kladie za cieľ predstaviť najmä novovznikajúcim bankám (i keď medzi hlavných klientov sa radia popredné banky v SR) ponuku služieb v oblasti softwaru.

Oblasť bankovníctva sa radí medzi tie sféry hospodárstva, kde sa jednoducho bez kvalitného hardwaru a softwaru nezaobídeme. Na Slovensku je niekoľko spoločností, ktoré zabezpečujú programové vybavenie počítačov pre rôzne podniky, inštitúcie, ale aj sieť bánk, ich pobočiek a filiálok.

Partner pre Windows

Tvorcovia tohto programu si zvolili vskutku priliehavý názov. Nesporne vychádzali zo skutočnosti, že dnes už takmer niet pracoviska, kde by sa zaobišli bez počítača. Partner, to nie je len výstižné pomenovanie pre počítač, ale aj názov profesionálneho kancelárskeho programu, ktorý vyvinuli v akciovej spoločnosti Dimano. Program v prostredí Microsoft Windows umožní dokonalú a pohodlnú evidenciu informácií o obchodných a iných rokovaniach, dokumentov a korešpondencie, poznámok z rokovaní a telefonických rozhovorov, ako aj ďalších údajov, potrebných v každodennej práci. Vďaka nemu sa informácie, ktoré prijímame, stávajú prehľadnejšie a komunikácia jednoduchšia. Takto predstavil v úvode nášho rozhovoru program Partner **riaditeľ akciovej spoločnosti Dimano pán Ing. Roland Nohel.**

Vnášať poriadok do činnosti

Aj takto by sme mohli charakterizovať program Partner. Je vhodný nielen pre sekretárky, ale svojimi rozsiahlymi možnosťami aj pre manažérov firiem či bánk, pre podnikateľov, - odpovedal na moju otázku **„Aké sú hlavné prednosti tohto programu?"** a pokračoval:

Väčšina bánk má predstavu, že si môže zakúpiť celý software len pre seba. Nie je to možné. Každý program pre počítač má určité časti komerčného charakteru, ktoré je možné využiť v rôznych činnostiach a tieto si klienti aj objednávajú, avšak aby sme vyhoveli ich špeciálnym požiadavkám, robíme i programy tzv. šité na mieru. Takýto komplexný kancelársky univerzálny systém je aj program Partner. Pre banky je zaujímavý tým, že sme ho obohatili o činnosti typické pre bankové prostredie.

Prečo práve Partner?

Predovšetkým preto, že umožňuje viesť dokonalú evidenciu informácií o klientoch (názov, adresa, zameranie, projekty, kontaktné osoby a ďalšie dôležité údaje), ktoré sú veľmi rýchlo k dispozícii.

Samotný programový systém je jednoduchý a ľahko ovládateľný. Ako sme už spomenuli, zo systémového

hľadiska je program partner včlenený medzi Windows a aplikácie prostredia Windows. Je schopný spolupracovať aj s DOS aplikáciami.

Prostredníctvom vlastnej správy dokumentov umožňuje tento program evidenciu napr. korešpondencie, ponukových listov, zmlúv, kalkulácií. Ako nástroj na tvorbu dokumentov môže pracovník podľa svojich individuálnych potrieb a možností použiť ktorýkoľvek produkt pre prostredie Windows, napríklad textové editory WinWord, Win Text 602, ďalej tabuľkový kalkulátor Excel, CorelDraw, Page Maker či Ventura Publisher a pod. Môžu sa používať aj programy, ktoré pracujú pod operačným označením MS-DOS, napríklad textový editor Text 602.

Program umožňuje tiež viesť si evidenciu poznámok z rokovaní, ale aj poznámok z telefonických rozhovorov. V prípade, že program využíva viac užívateľov, je umožnený záznam odkazov určených spolupracovníkom - iným užívateľom.

Partner obsahuje i mechanizmus na vyhľadávanie a triedenie údajov, ktoré spravuje, a to podľa daných kritérií. Poskytuje tiež množstvo variantov v tlačení etikiet vyhľadaných klientov.

Producent programového systému Partner, akciová spoločnosť Dimano, zabezpečuje pre svojich klientov školenia na nimi dodávaný software, užívateľom poskytujú odborné príručky a kompletný servis. Ako nám povedal riaditeľ spoločnosti Ing. Nohel, reklamácie sú zriedkavosťou a ak, tak príčinou býva zväčša „problém medzi stoličkou a klávesnicou", nie samotný program.

Dimano, a. s., vytvorila samostatnú modifikáciu programu Partner, určenú pre úverové oddelenia bánk. Ide o úplnú evidenciu žiadostí o úvery a s tým spojenú evidenciu všetkých podkladov a kalkulácií potrebných pre udelenie úveru.

Zvláštnu časť softwarovej ponuky tvoria kompletné systémy pre vedenie agendy právnických kancelárií. Tieto systémy sú často používané na právnych oddeleniach podnikov a bánk.

Programátori zostavili software na základe analýzy činností konkrétnej banky, ale požiadavky klientov realizujú s prihliadnutím na špecifiká tej-ktorej peňažnej inštitúcie. Výhodou tohto programu je okrem iného aj možnosť využívať v komunikácii bankovnícku terminológiu. Takýto software vytvorený pre banku na zákazku neobsahuje žiadny štandardný software.

Ako uviedol riaditeľ akciovej spoločnosti Dimano Ing. Nohel, sú jedinou domácou firmou na Slovensku s tak rozsiahlou ponukou vlastných kancelárskych programových systémov pre operačný systém WINDOWS. Vychovali si svojich programátorov, používajú vlastné programové nástroje.

Ochrana programu

S programovým vybavením počítača je úzko spätá ochrana pred zneužitím informácií. Akciová spoločnosť Dimano má vnútorné mechanizmy ochrany svojho softwaru. Navyše, aj v našej legislatíve existujú právne normy, podľa ktorých je nelegálne kopírovanie software trestné. Každý užívateľ má svoje heslo, cez ktoré sa dostane k programu. Na požiadanie klienta Dimano svoj software kóduje a kľúčuje podľa konrétnych požiadaviek. S problematikou ochrany softwaru však súvisí, ako zdôraznil Ing. Nohel, aj vnútorný bezpečnostný systém tej-ktorej banky, pracoviska, pobočky. Sieťová verzia Partnera má svoje heslo, ktorým sa zadávajú prístupové práva užívateľovi programu. Treba povedať, že spločnosť nemala za takmer tri roky svojej existencie žiadne reklamácie tohto druhu.

Pripravila: Mgr. Soňa Babincová

DIMANO, a. s. , je tiež jediným autorizovaným obchodným zástupcom americkej firmy BRANDT pre Slovenskú republiku. Zabezpečuje kúpu, predaj, inštalovanie i špecializovaný záručný a pozáručný servis zariadení tejto svetoznámej značky. Na Slovensku ich inštalovali už vo vyše 120 mestách. Ponuku tvoria počítačky bankoviek, počítačky a baličky mincí, triedičky a počítačky mincí, počítačky, overovačky a baličky mincí, automatické podávače mincí, počítačový pokladničný systém, rýchly peňažný distribučný dávkovač, váhy na počítanie peňazí.

Foto: Archív DIMANO, a.s.

Z VEDENIA NBS

■ Direktórium Národnej banky Slovenska sa na svojom 8. rokovaní dňa 7. 4. 1994 zaoberalo žiadosťou Slovenskej banky, a. s., (pôvodný názov Banka Slovakia, a. s.) o pridelenie bankovej licencie. Fond národného majetku SR vyčlenil na založenie tejto banky 2 mld.Sk, z čoho polovicu (1mld.Sk) zložil v peňažnej forme v slovenských peňažných ústavoch. Napriek tomu členovia direktória konštatovali, že žiadatelia nespĺňajú kritériá určené NBS a navrhli Bankovej rade NBS žiadosť o vydanie licencie neschváliť.

Naopak, žiadosť renomovanej zahraničnej rakúskej banky Creditanstalt - Bankverein pôsobiť v SR ako pobočka a neskôr ako banka bola posúdená kladne a direktórium odporučilo povoliť činnosť pobočky.

Direktórium vzalo na vedomie situačnú správu o menovom vývoji SR za február 1994, informáciu o priebehu ročnej účtovnej závierky NBS za rok 1993 a správu o vybavovaní sťažností, oznámení, podnetov občanov a peticií za rok 1993.

■ Desiate rokovanie Direktória NBS, ktoré bolo 15. apríla 1994, posúdilo „Podmienky NBS na odovzdávanie a preberanie dát platobného styku formou kompatibilných médií".

Odbor štatistiky NBS predložil na rokovanie návrh na pravidelné mesačné vydávanie štatistických informácií NBS. Je to komplex tých najpotrebnejších údajov o činnostiach, ktoré patria do pôsobnosti menového odboru, odboru účtovníctva a platobného styku. Materiály budú k dispozícii na študijné účely na odbore verejných informácií a zatiaľ sa nebudú pravidelne expedovať predstaviteľom prostriedkov masovej komunikácie.

Na programe bola aj informácia o priebehu a záveroch 82. zasadnutia Rady Medzinárodnej banky pre hospodársku spoluprácu a 59. zasadnutia Medzinárodnej investičnej banky. Na tomto rokovaní, ktoré bolo v dňoch 12. - 14. 4. 1994 v Moskve sa zúčastnila aj slovenská delegácia, ktorú viedol guvernér Národnej banky Slovenska Vladimír Masár.

■ Na programe 11. rokovania Direktória NBS, ktoré sa konalo 28. 4. 1994 bola správa o menovom vývoji v SR za marec 1994. V marci pokračovala tendencia spomaľovania rastu miery inflácie, keď vzrástla len o 0,5 % a od začiatku roka dosiahla 2,6 %. Peňažná zásoba vyjadrená agregátom M2 podľa predbežných údajov klesla v porovnaní s predchádzajúcim mesiacom o 5 mld. Sk. Peňažný agregát M1 (obeživo a neterminované vklady) poklesli o 4,2 mld. Sk. Obmedzenie refinancovania komerčných bánk sa prejavilo v poklese schodku štátneho rozpočtu o 0,7 mld. Sk. Čistá pozícia zadlženia vlády voči bankovému sektoru dosiahla približne 60 mld. Sk.

Devízové rezervy NBS postupne rastú, takže k 21. 4. 1994 dosiahli 536,4 mil. USD (bez zlata) a celý bankový sektor disponoval k 20. 4. 1994 rezervami vo výške 1,896 mld. USD.

K tomuto bodu rokovania sa po ukončení direktória uskutočnila tlačová beseda.

Členovia direktória posúdili a odporučili na schválenie Bankovej rade NBS správu o menovom vývoji v SR v roku 1993.

Direktórium odsúhlasilo návrh vyhlášky NBS o vydaní pamätných strieborných mincí v hodnote 200 Sk k 100. výročiu narodenia Janka Alexyho. Bol prerokovaný aj návrh Pracovného poriadku NBS. Návrh bol schválený s tým, že o jeho definitívnej podobe rozhodne banková rada. -ip-

■ Dvanáste rokovanie Direktória Národnej banky Slovenska sa konalo 5. 5. 1994. Zaoberalo sa programom vzdelávacích aktivít na rok 1994 a ďalšími organizačnými otázkami.

■ Banková rada na svojom zasadnutí dňa 21. 4. 1994 pod vedením guvernéra NBS Vladimíra Masára prerokovala otázky ďalšieho vývoja situácie košickej pobočky Banky Bohemia, a. s.

Na zasadnutí sa zúčastnili aj novovymenovaní členovia Bankovej rady NBS Ing. Elena Kohútiková, CSc., a RNDr. Ing. Štefan Adamec, CSc. -jm-

■ Dňa 4. 5. 1994 zasadala pod vedením guvernéra Národnej banky Slovenska Vladimíra Masára Banková rada NBS. Prerokovala a schválila „Správu o menovom vývoji v Slovenskej republike za rok 1993" a poverila guvernéra NBS predložiť správu Národnej rade SR.

Bežný účet platobnej biancie SR vykazuje za rok 1993 pasívne saldo vo výške 559 mil. USD, zatiaľ čo celková bilancia SR dosiahla aktívne saldo vo výške 58,5 mil. USD. Deficit bežného účtu platobnej bilancie riešila NBS v rámci jej daných možností nástrojmi menovej politiky vrátane 10 % devalvácie v júli 1993 a aktívne saldo celkovej bilancie SR bolo ovplyvnené nárastom zadlženosti. Celková hrubá devízová zadlženosť SR (vláda SR a NBS spolu s komerčným sektorom) bola k 1. 1. 1993 na úrovni 2,98 mld. USD a ku koncu roka 1993 vzrástla o 0,64 mld. USD (vrátane zadlženia voči ČR). V priebehu roka 1993 sa devízové rezervy NBS (vrátane zlata oceňovaného účtovnou hodnotou) zvýšili zo 410 mil. USD na 468,5 mil. USD, v obchodných bankách vzrástli zo 491 mil. USD na 953 mil. USD.

Menový vývoj prispel k celkovej makroekonomickej stabilite v SR v roku 1993 a vytvoril pomienky na štrukturálne zmeny v roku 1994 a ešte náročnejší protiinflačný program.

Banková rada NBS vzala na vedomie, že v lehote od 6. 11. 1993 do 28. 2. 1994, stanovenej vyhláškou NBS č. 228/93 Z. z. zo 17. októbra 1993 o vydaní bankoviek po 1000 Sk do obehu a o stiahnutí okolkovaných bankoviek po 1000 Kčs z obehu, bolo vybavených 16 642 žiadostí o dodatočnú výmenu okolkovaných tisíckorunových bankoviek v celkovej sume 43,127 mil. Sk. V zmysle vyhlášok NBS týkajúcich sa dodatočnej výmeny okolkovaných federálnych bankoviek a federálnych mincí je pre NBS táto záležitosť uzavretá. -jm-

PO ZASADNUTÍ MMF A SB

Guvernér Národnej banky Slovenska Vladimír Masár po návrate zo zasadnutia Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky vo Washingone informoval novinárov o priebehu a výsledkoch rokovaní, na ktorých sa zúčastnil ako guvernér Medzinárodného menového fondu. Predmetom rokovaní bolo hodnotenie vývoja ekonomiky, kde sa konštatovalo oživenie svetových ekonomík od posledného zasadnutia, najmä ekonomiky USA. Veľmi pozitívne bol hodnotený nárast HDP a výrazné zníženie miery inflácie na úroveň okolo 3 % vo vyspelých trhových ekonomikách krajín G-7. Očakáva sa, že tieto pozitívne trendy ovplyvnia aj vývoj v ostatných krajinách G-24 a vytvoria tak rámec aj pre krajiny s transformujúcimi sa ekonomikami, ku ktorým patrí aj Slovensko.

V rámci bilaterálnych rozhovorov guvernér NBS Vladimír Masár rokoval so zástupcami MMF a SB o stand-by pôžičke. Rokovania o tejto pôžičke sa vedú v dvoch rovinách - na úrovni centrálnej banky a vlády. Čo sa týka centrálnej banky, MMF akceptoval jej menový program i menové nástroje na tento rok a v podstate na tejto úrovni nie sú žiadne sporné otázky. Otvorené zostávajú otázky súvisiace s rozpočtovou politikou a ťažiskom je najmä objem deficitu ŠR, ktorý v minulom roku výrazne prekročil dohodnutú hranicu a na tento rok sa plánuje vo výške 14 mld. Sk, čo by malo predstavovať asi 4 % HDP.

SLOVAKIA'S STRATEGY OF TAPPING THE INTERNATIONAL CAPITAL MARKETS

Ing. Marián Kováč
The National Bank of Slovakia

MEANS OF ACQUIRING FOREIGN EXCHANGE SOURCES

The National bank of Slovakia had several options of how to ensure forex funds and maintain their appropriate level.

Firstly, it was possible to introduce legal administrative measures by that would have effectively prevented commercial banks from making excessive use of foreign exchange. Such measures, however, might be effective only temporarily; moreover, they would have represented a serious barrier to the liberalisation of foreign exchange.

Secondly, the NBS could have tried to raise funds in the international syndicated loans market, negotiate direct loans from foreign banks or issue foreign exchange denominated certificates of deposits (CD).

The disadvantages of such an approach would have been as follows:

- the total volume of available funds in this market is limited,
- the administrative processes could have taken a very long time,
- the NBS could have hindered the activities of commercial banks since central banks usually give commercial banks free reign in this market.

Thirdly, the NBS had the possibility of acquiring forex funds via the issuance of bonds and notes in the international capital markets.

One of the fundamental priorities of the National Bank of Slovakia (NBS) is to guarantee the system of internal convertibility by maintaining a stable exchange rate of Slovak Koruna vis-à-vis foreign currencies.

To ensure this task, it is vital that the NBS build a sufficient level of foreign exchange reserves with an appropriate currency structure. As for the maturity of these funds, medium and long term financial sources are of the utmost importance.

At the beginning of January 1993 the NBS was faced with the task of devising a strategy for the acquisition of foreign exchange resources that would not only satisfy demand for foreign exchange by the economy but would also foster the full convertibility of the Slovak Koruna.

The National Bank of Slovakia as the central bank of a state whose economy is being transformed has, concluded that raising funds in the international capital markets would be the most appropriate way of building up its forex reserves.

The reasons are as follows:

a) The total volume of available financial sources in these markets is extremely high with substantial year-to-year increase. For example the Eurobond market alone experienced a 43.6 per cent increase in total volume of 1993 bonds and notes issued.

b) The cost of funds borrowed in these markets is lower due to the fact thar investors can purchase notes directly without going through intermediaries. Notes and bonds are also very liquid instruments. This liquidity represents a certain flexibility for an investor an as a result he is willing to accept a lower interest rate.

c) The typical maturity of available funds ranges between 3 and 15 years.

d) The issuer can increase its prestige through a thoroughly prepared and successfully launched issue, which may stimulate interest in direct or portfolio investments in the issuer's country.

Because of the importance and complexity of the above mentioned points the National Bank of Slovakia has decided to collaborate with Nomura - a large Japanese investment bank. Nomura has been given the mandate of official financial advisor to the NBS.

SETTING THE STRATEGY FOR PARTICIPATING IN THE INTERNATIONAL CAPITAL MARKETS

The most important factor that determines the successful inclusion of a country as a participant in the highly competitive international capital markets is the country's reputation, therefore the NBS's strategy has had to be formed accordingly. The strategy had three main goals. First of all, a favourable image of the Slovak Republic has had to be created within the community of prospective foreign investors. Filling up the information vacuum about the latest economic development has been of the equal importance. Last but not least has been the goal of opening the way for other Slovak enterprises that may be interested in placing their issues in these markets in the future.

In order to achieve the above mentioned goals, a sequential order of priorities has been set. The steps are as follows:

1. The acquisition of the Stand-by facility from IMF as a positive primary signal to foreign investors.
2. The preparation of an analytical study on the real situation of the Slovak economy by a highly reputable independent institution and publication of the results for release to foreign investors.
3. The successful placement of the debut note issue.
4. The strengthening of saovereign credit rating ambitions through successful bond issues.

These steps were fulfilled as follows:

At the beginning of February 1993, Nomura Research Institute commenced preparation of the analytical report on results of the Slovak economy. This report called The Economy of Slovakia was published in early May 1993. This study analysed in detail not only the starting position of the Slovak economy after dissolution of former federation, but also compared the main economic indices of former Eastern bloc countries since these countries might represent potential competitors to Slovakia in the international capital markets.

On July 27, 1993, the IMF Board of Directors approved the Systemic Transformation Facility by which the favourable basis for ongoing Stand-by facility negotiations was established. However, it is necessary to emphasise the fact that acquiring the Stand-by facility still remains of the highest importance if the Slovak Republic is to be a successful issuer in the international capital markets. Foreign investors view the Stand-by credit as an indication of the credibility of the country's economic policy

On September 7, 1993, the NBS announced a successfully listed private placement of NBS notes in the international capital markets.

Representatives of Standard and Poor's, one of the world's most important credit rating companies came to Slovakia to carry out their field survey in mid-November.

Evidence that justifies this approach is the first public placement of Slovak corporate bonds. Calex Zlate Moravce issued USD 21 mil. of three-year state guaranteed notes due in 1997 with coupon 7 7/8 at the re-offered price 99.832%.

OBJECTIVES AND CHARACTERISTICS OF THE NOTE ISSUE

The National Bank of Slovakia launched its first Euroyen issue on September 7, 1993. The issue was divided in two tranches, JPY 15 bil. due 1998 and JPY 10 bil. due in 2000, respectively.

The primary objective of the issue was to bolster forex reserves of the NBS at the level that would enable the liberalisation of foreign exchange. This issue represents a direct liability of the NBS that is not government guaranteed.

Prior to the issue, its conditions had to be specified, i.e. currency and form of placement. After a careful evaluation of all the possibilities, the Euroyen listed private placement has been decided.

Euromoney (Euroyen, Eurodollar) is currency deposited outside the country of its origin (for example yens deposited with London banks are Euroyens. The same applies to Euronotes and Eurobonds. These are securities placed in markets outside the country of their origin. They have several advantages in comparison with domestically issued notes both for issuer and investor. With respect to the global nature of Eutobond markets as well as to the number of investors involved in each transaction, investors remain anonymous, thus utilising withholding tax advantages. This also enables the issuer to lower his cost of borrowings.

The primary difference between public and private placement lies in requirement that public placement be quoted in a prescribed way on the Stock Exchange. If an issue is quoted it becomes more liquid.

The NBS issue was quoted in „Code Officielle" that is published daily in the Luxembourger Wort - a newspaper similar to The Financial Times. Since the issue was not screen launched on the Luxembourg Stock Exchange and the full underwriting syndicate absented (Nomura being the sole underwriter) it cannot be considered public placement.

Adverse consequences of an unstable political situation combined with the absence of credit rating did not create the right moment for establishing a benchmark for Slovak bond issues. Therefore, the NBS has decided to keep the publicity surrounding the issue at a minimum level.

CONCLUSION

Currently there are two fundamental factors that determine the NBS's future funding strategy. These are: the development of Stand-by-talks with the IMF and the political situation in the country. Unless the Stand-by agreement is concluded and the political situation is stabilised, raising forex funds at a reasonable cost through any sort of placements remains problematic. The high cost of these funds could impose further pressure on foreign exchange reserves and may precipitate excessive growth of Slovakia s foreign debt.

THE RESULTS OF THE 1993 SLOVAK BUDGET ECONOMY

Ing Jan Sabaj
The National Bank of Slovakia

THE STARTING POINTS OF THE STATE BUDGET FOR 1993

With the appearance of the independent Slovak Republic, a significant change was observed in the fiscal economy. Instead of three mutually linked budget groups (federal and two state) the first state budget of the SR was prepared in a sovereign state. In addition to the endogenous factors (the independent Slovak Republic, introduction of a new tax system, the unemployment situation, the development of inflation) there are also exogenous factors (global economic recession, collapse of traditional markets, etc). Under these conditions, and in view of a considerable measure of uncertainty in new economic climate, the basic target of the fiscal and budgetary policy was defined as the intention to stop the inflation process. The considerations are based on the annual inflation rate of 13 - 20 per cent, on the assumption that there will be no devaluation of the Slovak crown against convertible currencies, and on the presumption that the price rise on world markets will be kept to a minimum. The rate of unemployment was estimated at 14 - 18 per cent with more significant differences in individual regions.

Most discussions were held on the topic of balancing the state budget. Despite objections by several economists, the government approved the concept of a balanced budget. This was done for the following reasons:

- the political agreements between the Czech and the Slovak Republics assumed equal conditions for the currency and customs union of both republics. In terms of budget economy it meant (similarly in the Czech Republic) the need to ensure a balanced budget
- the effort to stop a chain reaction of budget deficits by putting more emphasis on the need for budgetary discipline and economical use of treasury
- perspective view into the future (repayment of debts by future generations)
- the impact of a deficit economy on the state currency policy

The actual development, however, took a considerably different course.

THE DEVELOPMENT OF THE BUDGET ECONOMY

The budget economy of the Slovak Republic in the year 1993 was characterised by alternating periods of relative stability and those of growing state budget deficits. The biggest deficit growth came in March (from 1.5 billion Slovak crowns to 11.0 billion Slovak crowns), then again in June (from 11.8 billion Slovak crowns to 14.8 billion Slovak crowns) in September (from 14.4 billion Slovak crowns to 15.9 billion Slovak crowns) and in December (from 16.0 billion Slovak crowns to 23.0 billions Slovak crowns). These fluctuations were caused by an irregular placement of tax income and contributions into insurance funds as well as by a quarterly collection of interests for the credit coverage of the state debts (including debts from the previous periods) which the state budget had not accounted for in its expeditures. In an attempt to moderate the fluctuations of the budget economy, the National Bank of Slovakia (NBS) made a sign of good will and agreed the advance quarterly transfer of the NBS free profit into the state budget. This procedure was later codified by the Slovak Ministry of Finance into Law No 159/1993 of the Collection as a systemic measure.

The income part of the budget was negatively influenced throughout the year by low contributions to the pension, health, and sick leave insurance funds as well as unemployment funds (on 31 December in the amount of 40.7 billion Slovak crowns - almost 80 per cent of the annual budget), failure on the part of legal entities to pay the income tax (63 per cent), value added tax (90 per cent) and consumption tax (77 per cent). On the other hand, the development of total income was positively influnced by the already mentioned NBS transfer (total income was realised to 91 per cent) and the deferred settlement of payments and taxes for the year 1992. The total deficit of the budget income for 1993 was 13.6 billion Slovak crowns.

The reduction of budget expenditure was marked by regulation measures, which managed to keep the expenditure of the state budget under control for 11 months (partly due to the positive impact of „crediting" the clearing balance with the Czech Republic.) However, in December the Slovak Ministry of Finance made a decision to allow an overdraft of the expenditure limit, which resulted in a dramatic growth of total budget expenditure in several categories of the budget to such an extent that on 31 December 1993 it reached the level of 167.5 billion Slovak crowns (after the impact of the clearing had been accounted, for it reached as much as 173.3 billion Slovak crowns). In view of the estimated amount of 158.1 billion Slovak crowns, this was an excess of 9.4 billion (or 15.2 billion) Slovak crowns.

This was the result of higher transfers to population as compared with the estimate (mainly due to the payment of the state contribution which was covered in the budget for the first two months of 1993 only), expenditure for public consumption of the population and the state (health care, foreign service, security) as well as expenditure associated with the state debt (which had been obviously underestimated in the budget).

The total state budget deficit of the SR on 31 December 1993 was, as a result of these factors, set at the total value of 23 billion Slovak crowns and was partly covered by the issue and the following sale of treasury notes amounting to 7.9 billion Slovak crowns. The outstanding amount (15.1 billion Slovak

crowns) was covered by a straight NBS credit. As was mentioned earlier, in this connection it is necessary to take into account the Slovak Republic's commitment to clear its debt with the Czech Republic by 31 December (5.8. billion Slovak crowns), which would have increased the mentioned amount.

THE RELATIONSHIP OF THE STATE BUDGET AND THE CENTRAL BANK

The relationship of the state budget of the SR and the NBS was regulated on 1 January 1993 by Law 566/1992 of the Collection on the National Bank of Slovakia. On the basis of this law, on 29 January 1993, the Board of the NBS approved the interest rates resulting from the Slovak Republic's liabilities and the receivables in the NBS for 1993. The following principles were taken into account in setting the interest rates of these liabilities and receivables: the rate is bound to the level of the NBS discount rate, i.e. the rate followed the movement of the discount during the year, interest rates of state liabilities were differentiated according to their duration and in case of receivables according to their maturity, the credit balance resulting from excessive issue of treasury notes attracted interest equal to the amount of the current summary of the budget economy. The subject of the proposal was not the price of the treasury notes in the NBS porfolio, which is set by the market. The resulting rates were set in accordance with these principles, following the experience from previous periods, as well as specific features of the government sector as compared with the current commercial clientele and the conditions in the budget economy of the SR.

In the case of state receivables (credit interest rates) a uniform interest rate was set for all three activities (ongoing state budget surplus, state funds balance and state financial assets without a date of expiry) in the amount of D-3.5 per cent.

In the case of state liabilities (debit interest rates) greater differentiation was applied to take into account the straight credit of the state budget deficit in the current year, deficits from the previous periods as well as a share of the federal 1992 state budget deficit and the transfer of federal state financial liabilities.

The method of setting the interest rates for all the accounts the Slovak Ministry of Finance has with the NBS was announced to the client in writing.

In view of the overdraft technical debit of the current economy (up to 5 days) a penalty interest rate has been charged on the debit balance of the current economy of the state budget since 1 April 1993. Since this day the NBS has credited the state budget deficit directly. Its average amount has increased monthly (in March 1.2 billion Slovak crowns, in December 13.5 billion Slovak crowns).

The placement of the treasury notes issued to cover the current fluctuation in the state budget economy was secured throughout the year mainly by the NBS, which purchased the greater part of the issue and included it in its own portfolio. The treasury notes market showed great irregularity, especially with regard to the participation of commercial banks in individual auctions and the volume of treasury notes sold on the primary market. The average amount of treasury notes fluctuated between 3.1 billion Slovak crowns (January 1993) and 9.4 billion Slovak crowns (July 1993) and in December 1993 reached 6.9 billion Slovak crowns. Further coverage of the current amount of the daily state budget deficit was secured by the NBS in response to the ever increasing requirement to cover the credit.

THE DEVELOPMENT OF THE GOVERNMENT SECTOR DEBT IN RELATION TO THE BANKING SYSTEM

The net position of the Slovak government in relation to the banking system, including the delimitation of a part of the former federal deficit and a share of the former CSFR state financial liabilities, the past Slovak economy, and issued state bonds and further partial items, reached the value of 32.2 billion Slovak crowns by 1 January 1993. The development in the following two months did not change considerably, the increase came as late as March when there was a rapid increase in the state budget deficit that resulted in the government debt in relation to the banking system in the amount of 40.2 billion Slovak crowns.

In the following months the debt level mirrored the continuous growth of the state budget deficit. Halfway through the year it reached 43.2 billion Slovak crowns out of which 35.2 billion were NBS credited. The item of greatest burden to the NBS was the unsettled deficits of the past years, which amounted to almost 50 per cent of the NBS credit coverage. Following the approval of the State Closing Statement for 1992 by the Slovak National Council in decision No 230 of 24 June 1993 the Slovak Ministry of Finance authorised the payment of the 1992 state budget deficit coverage in the amount of 7.9 billion Slovak crowns from state financial assets. As a result, the 1992 balance account was brought to nil and the account balance of the state financial assets and liabilities was increased by the mentioned amount.

It was possible to keep the debt of the Slovak government in relation to the banking system at the same level for three months (approximately 43 billion Slovak crowns), however, by the end of September it increased again by a further 2.3 billion Slovak crowns. In the last quarter of the assessed year the government debt increased to 53.5 billion Slovak crowns by 31 December 1992, due to a considerable fall in the budget economy, i.e. 16.0 per cent of the Gross Domestic Product.

This volume was covered by the credit of 41.1 billion Slovak crowns granted by the NBS and 12.4 billion Slovak crowns granted by commercial banks. The structure of the credit coverage by the NBS mainly consists of the deficit of the current state buget economy, state financial liabilities and unsettled debts from the past years. Commercial banks participated in the purchase of treasury notes and the state bonds, while the general situation was slightly improved by the deposit of local authorities assets in commercial banks.

CONCLUSION

The results of the budget economy of the Slovak Republic for 1993 reflect the real state of the Slovak economy, with the simultaneous operation of several, one-time, possibly short-term influences (the dissolvement of the federation, the new tax system, the appearance of new central authorities, a customs union with the Czech Republic, the emergence of an independent Slovak currency, etc). The future will show the extent of the impact of these individual factors on budget results. It is obvious even today that approximately 60 per cent of the 23 billion deficit was caused by failure to generate the budgeted income and 40 per cent by the overdraft of budget expenditure. The method of settling this shortfall will be stipulated in the Act of the Slovak National Council on the 1993 State Closing Statement.

THE RESULTS AND THE NEW PERSPECTIVES IN THE EDUCATION OF BANKERS

Ing Dušan Garay
The Institute of Banking Education

It is undoubtedly an advantage for the National Bank of Slovakia to have at its disposal the Institute of Banking Education. Despite the numerous educational activities with top level foreign lecturers attended by NBS staff, there appears to be a need to pay increased attention, within the sphere of the Institute's education activities, to the specific programmes for central banking.

LAST YEAR ACTIVITIES

The focus of operation and the Institute's strategy in 1993 were stipulated as the transfer of advanced banking know-how to the Slovak banking sector while taking into account, to the greatest possible extent, the particular educational needs of individual banks.

Among important Institute's activities was the preparation and realization of individual educational activities, independent of foreign cooperation including the formation of a team of lecturers from local banking experts.

In accordance with the approved programme the Institute of Banking Education in Bratislava has prepared and offered 81 educational activities including 6 special programmes in the past year. 1924 members of the NBS and Slovak commercial banks staff took part in its activities.

By runnig various forms of training and higher qualification achievement for the staff of the banking sector, the capacity of the Institute and its staff have been used to the maximum.

The scope of activities necessitated in some cases the transfer of some activities outside the Institute's own premises.

The structure of the educational activites of the Institute of Banking Education corresponded to the requirements of individual banks and focused on three basic areas:

1. training of new members of the banking staff,
2. specialised professional training for selected types of banking activities and bank products,
3. traning of middle and top level bank management.

Cooperation with foreign banking educational institutions and international organisations focusing on banking education was an important part of the Institute's activities in 1993.

The National Bank of Slovakia has managed to handle very demanding tasks in the short period of its existence, while gradually building up individual professional departments. To achieve future professional stability, the National Bank of Slovakia will however require a systematic and planned improvement of quality at all professional levels in accordance with the strategy of its development and long-term goals. Early identification of educational needs, as specified above, is necessary and has an immediate impact on the nature and the effectiveness of the educational process.

On May 10, 1993, the Bratislava Institute of Banking Education was accepted as a member in a prestigious European organisation of banking training institutions - the EBT (European Bank Training Network) located in Strasbourg.

At the same time the Institute became a member of the IFCEB - the International Foundation for Computer-Based Education in Banking and Finance. The Institute's membership in these prominent international institutions is a recognition of its hitherto activity and standard and has created positive conditions for the development of further international cooperation.

An important part of the Institute's activities in the sphere of foreign cooperation was the conference on the Coordination of Foreign Assistance in Dolná Krupá on 10 - 12 May 1993 in which representatives of both Slovak banks and foreign assistance and cooperation funds took part.

Equally great importance is given to the international Conference of Institutes of Banking Education in the countries of Central and Eastern Europe which also took place in Dolná Krupá on 4 - 6 October 1993. It was the Bratislava Institute of Banking Education that organised this second conference of its kind. There were participants from almost all the banking institutes of Central and East European countries and representatives of assistance funds and institutions from advanced Western countries.

Out of the total of 81 educational activities of the Institute in the past year, 38 were organised in cooperation with the U.S. Treasury including special programmes and were attended by 52 per cent of the total number of participants in the assessed year.

In cooperation with the British Know How Fund, the Institute organised 13 edu-

cational activities in which 7.9 per cent of the total number of participants took part.

A positive response was given to the activities in cooperation and with the support of the North Rhine and Westphalia government - KPMG Dusseldorf (activities, 9.4 per cent of the total number of participants) and the PHARE programme (4 educational activities, 4.8 per cent of the total number).

In the assessment of the Institute's educational actitivities it is necessary to emphasize that in the last year the Institute prepared 15 activities of its own i.e. without foreign cooperation. They were attended by 21.3 per cent of the total number of participants. With its scope this educational activity, ranks second following the activities organised in cooperation with the US Treasury.

THE INTEREST OF COMMERCIAL BANKS

In view of participation by individual banks in the educational activities the following banks take a leading place:

- General Credit Bank, jsc, 15.8 per cent
- Investment and Development Bank, jsc, 12.6 per cent
- Slovak State Savings Bank - 8.8 per cent (since 1 April 1994 joint stock company)
- Czechoslovak Trade Bank, jsc, - 7.3 per cent
- Slovak Agricultural Bank, jsc, - 5.0 per cent

In the category of other non-banking institutions there are re-qualifying banking courses and brokers' examinations, which amount to 32.6 per cent as far as the extent of participation is concerned.

The staff of commercial banks was represented by 83.5 per cent and the NBS staff by 16.5 per cent of the total participants in educational activities in 1993. This proves that there are certain reserves in the NBS own staff as far as the involvement in the Institute's undoubtedly high quality educational activities is concerned. They were all regularly assessed on the basis of inspection, surveys among the participants, questionnaires, and consultancy with lecturers.

The aim of this inspection activity has been to secure a high professional standard of educational activities and effect their outcome.

When assessing the educational activities of the Institute in the past year one cannot fail to mention the building up of a professional library, or rather the ongoing acquisitions of the library stock and teaching programmes based on other media.

On the basis of these examples we can conclude that the Institute of Banking Education fulfilled its tasks beyond the originally stipulated programme in 1993 and with its activities worthily represented the National Bank of Slovakia in its relationship to the rest of the banking sector and foreign banking institutions.

1994 PROGRAMME

No bank can manage the process of transformation and training of its high level working team with its own means. To improve the quality of training and increase the qualification of the Slovak banking staff has been the aim of the NBS Institute of Banking Education for two years. An important part of the Institute's activities has been the formation of a close contact with the respective personnel and training department of a particular bank, finding out what the particular educational needs of the bank are,i.e. matters which we consider an important indicator of topical issues of the bank's development.

The philosophy that staff members are the real capital of the banks has been a permanent orientation in the Institute's activitites.

The programme of the NBS Institute of Banking Education for 1994 was based on the particular needs of the banking sector represented mainly by the results of regular surveys focused on the educational needs of individual commercial banks.

In view of the present situation in the sphere of education in banking, which is associated with the establishment and growth of new banks, the Institute's programme is designed on a slightly wider basis starting with general, basic banking courses and culminating with top managerial training.

An important part of the Institute's activities is an extensive cooperation with foreign banking institutions with the aim to effect the qualified transfer of advanced banking know how to the Slovak banking sector.

We will try to arrange, to a greater extent than last year, more professional internships and traineeships in foreign banks for Slovak bankers. The application of active educational methods and case studies offering a possibility to verify in practice the learned knowledge will become a matter of course.

Various forms of professional training aimed at local banking experts who will also be active in the internal educational systems of banks will become an important part of the Institute`s activities.

We intend to continue our cooperation with personnel and training departments of banks as well as the Association of Banks and Insurance Companies in order to continue to improve the standard of banking education in Slovakia.

We consider the proposed activities and operations of the NBS Institute Banking Education an inseparable part of concrete assistance of the NBS to the development of the Slovak banking sector.

A SURVEY OF COURSES (shortened)

- Automation of Bank Operations, US Treasury
- Bankruptcy from the Bank s Point of View, US Treasury
- Foundations of Financial Mathematics, IBE
- Bank Supervision, US Treasury
- Securities Market and Investment Funds Management,Know How Fund
- Basic Banking Course, IBE
- Investment with a Fixed Return, IBE
- Human Resources Management, US Treasury
- Falsification Disclosure, IBE
- Investment Appraisal and Company Evaluation, Phare
- English for Commercial Banking, Know How Fund
- English for International Banking, Know How Fund
- Banking and Capital Markets, KPMG Germany
- Training of Trainers, US Treasurey
- Course for Bank Training Departments, US Treasury,
- Credit Analysis, US Treasury
- Accounting of Credit Institutes, KPMG Germany
- Customer Service US Treasury
- Strategic Bank Management, Phare
- Executive Management Development Programme, Know How Fund

SPECIAL COURSES (shortened)

- EMDP - special programme in London, Kow How Fund
- Bankers Abroad in the USA, US Treasury
- Individual lessons of English for top bank managers, Know How Fund
- requalification course in banking, IBV

CHARACTERISTIC FEATURES IN THE DEVELOPMENT OF THE MINIMUM RESERVE REQUIREMENTS

Ing Peter Dovčiak
The National Bank of Slovakia

THE 1993 MRR DEVELOPMENT

The development of the MRRs has always been characterised by a high fluctuation around a set level. Following the monthly average of individual daily records, it specifically showed a higher level of free reserves in the banking sector and the fluctuation of interest rates in the interbank market. Early in the year this situation was encouraged significantly by the split of the currencies, whereby there was a rapid growth of deposits resulting from the transfer of currency to banks by entrepreneurial entities and the population.

Regardless of this special development associated with the currency split, the evolution of reserve requirements showed certain characteristic features throughout the year. The early part of the month was typically marked by fluctuation in reaching the set level of MRRs, with particularly high deviations above the set level. The compulsory reserves were at their highest approximately on the 6th day of the month, whereupon they began to fall slowly, and approximately in the middle of the month fell below their set level. Based on the daily balance in the banks the MRRs sometimes remained below this level until the end of the month, or exceeded it slightly around the 20th day of the month. The last days of individual months showed a characteristic sharp drop below the set reserve level. (If the banks achieve their set MRRs in the course of the first 15 days of the month, they naturally attempt to place their free assets to earn more profit.)

When assessing 1993, it can be said that commercial banks have held excessive reserves throughout the assessed period as evidenced by the average for the whole banking sector.

In this way they have created a certain „guarantee" against unforeseeable fluctuations in their MRRs accounts. This practice is supported by the figure of excessive reserves, which, according to its monthly average, amounts to 200 million Slovak crowns. It would be doubtful, however, to consider this practice as rendering a liquidity surplus in the banking sector. One of the reasons is the corresponding high demand for liquid assets, which is reflected in the level of interest rates in the market of interbank deposits. The interest rates remained at the same level, or perhaps even grew, at the time of extremely high liquid reserves. Therefore it would be misleading to speak about the excessive liquidity of the banking system on the one hand given the actual shortage of liquid resources on the other.

When assessing the excessive liquidity of banks it is also difficult to present the banking sector as a whole. This is due to the monopolistic position of the large banks. (In the past year several large banks held an average of 90 per cent of the level of MRRs for the whole sector)

The unequal distribution of deposit resourses resulting from this situation in the banking sector has been influencing the development of interbank trading and the interest rates on the money market.

The minimum reserve requirements (further MRRs) are generally accepted as one of the important tools of money supply regulation, because they have an indirect impact on the monetary multiplier, i.e. the relationship between a currency base and a selected currency aggregate. The Central Bank can influence the relationship between these two factors by means of MRR rates. From this point of view setting their level plays an important role in the regulation of money circulation and credit expansion of banks. Moreover, the MRRs, in addition to being traded on the interbank market, reflect banks' liquidity.

THE DEVELOPMENT OF MRRs IN THE FIRST QUARTER OF 1994

When comparing the development of the set levels of the MRRs in January with that of the previous year, a certain repetitive trend is evident. Based upon the monthly average, the set level of MRRs was fulfilled to 106 per cent, which amounts to 838 million Slovak crowns of average daily excessive reserves. The National Bank of Slovakia has responded with measures leading to the neutralization of the excessive liquidity of banks, since such liquidity was a potential source of excessive credit issue and increased foreign exchange purchases on the foreign exchange fixing. The latter would have had a negative impact on foreign exchange reserves. The National Bank of Slovakia resolved the situation by limiting the extent of refinancing and has even put a temporary Stop to it. Such a situtation obviously caused a rapid growth of interest rates in the market of interbank deposits (e.g. on 8 March one-day money was sold for 29 per cent). This restriction was evident in February and March and was also reflected in the establishment of the set level of MRRs. The rapid decrease of commercial banks resources caused certain problems in securing their liquidity position and, in the case of some banks, subsequent failure to achieve the set level of MRRs.

THE ASSESSMENT OF THE SHORT-TERM SECURITIES MARKET

Ing Miroslav Janik
The National Bank of Slovakia

The thrust towards a market economy following the political changes in 1989 necessitated the creation of a financial market. Such a market depends upon a money market in which the supply and demand for money and short-term securities payable within 1 year are delimited.

The National Bank of Slovakia is the administrator of the short-term securities market and also Treasury bills (TBs). Hence the NBS guarantees the secure operation and purposeful growth of this market. In order to facilitate the fulfilment of these tasks the NBS opened an Auction Centre that assures the introduction of securities on the primary market and a Registration Centre which is responsible for activities related to the registration of securities and market customers and which also effects the complete administration of securitites. Considered to be complete this market ensures the issue, primary sale, and secondary trading of short-term securities. Treasury bills (TB) issued by the Slovak Ministry of Finance are one of the tools of the short-term securities market. They are used to cover the deficit of the current state budget and are issued in the nominal value of 1 million Slovak crowns through registration. They are interest-free, short-term securities sold below the nominal value at a discount. The return to the investors is the difference between their value at the time of issue (the price at the auction sale) and the nominal value (the price on their maturity date).

In early February 1993, the National Bank of Slovakia commenced the routine operation of the short-term securities market (STSM). In its early stages, only the banks registered with the Bank Clearing House could participate in this market. However, the market growth in the second half of the year required that access be given to participants other than banking entities. Therefore it became necessary to divide the members of the market into the direct and indirect participants. An indirect participant can get involved in all operations only through a direct participant such as a broker. The opening of the market to non-banking entities is evidenced by the increased number of registered members. Figure 1 (p. 13) shows the number of TBs owned by indirect members in the first quarter of 1994.

The Slovak Ministry of Finance has put out 56 issues through the NBS Auction Centre from the opening of the market up to the end of the first quarter of 1994. Three of them were „special issues" for the portfolio of the Central Bank. A survey of individual TB issues and basic information are given in the Table (p. 14).

The TBs were sold using three auction methods

- partial auction sale
- auction sale - American method
- auction with an open volume

The partial auction sale was applied in the first stage and was designed to assist investors in better orientation in the newly developed market. This method enables the participants to file, not only three auction prices, but also a non-competitive tender (i.e., without giving the price) whereby the price of this tender is generated in the auction.

Auction sale - American method does not allow the participant to file a non-competitive tender. Hence the potential investor must always quote the price for which he is prepared to buy the security. In both auction methods the issuer announces the volume of the issue in advance.

The open volume method was introduced in late 1993 when the authorized officer of the Slovak Ministry of Finance announced the acceptable volume and consequently the interest rates of the issue at each auction directly. The volume of TBs sold on the primary market is illustrated in Figure 2 (p. 13).

Since June 1993, the development of interest rates on the STSM has been influenced mainly by Act No 124/1993 Coll. of the Slovak Ministry of Finance which amended and supplemented the Act on Income Tax. According to the latter, the income from state securities is tax-exempt. With the new Act becoming effective, the average interest rates for the primary market fell by approximately 4.5 per cent compared with the previous auctions and stayed at 12 per cent for practically 20 weeks. Later in the year, mainly as a consequence of the excessive growth of the state budget deficit, the Slovak Ministry of Finance accepted higher interest rates recommended by commercial banks. These rates, however, did not reflect real market conditions as indicated by the demand. The development of TB interest rates in the primary market is illustrated in Figure 3 (p. 13).

The development of the secondary market has brought about another tool. In addition to classical deals, i.e. the purchase and sale of TBs within their maturity dates, deals of repurchase agreement, the so-called REPO deals, began to be used. In REPO deals the sale of securities is accompanied with a simultaneous commitment to re-purchase the same securities at a certain date for a price agreed in advance (interest). This transaction resembles a loan with an agreed deposit in which securities function as the deposit.

Whereas in the second half of 1993 commercial banks started to apply this tool towards the Central Bank mainly at the end of the month in order to place temporarily free assets (the so-called reverse REPO) resulting from the „overfulfilment" of minimum reserve requirements, in February and March 1994,commercial banks preferred ordinary REPO deals for their own re-financing. Moreover, the commercial banks started to apply this method of trading mutually among themselves.

In conclusion, it must be emphasized that the TBs have several advantages. First, there is a lack of risk, since the state is the debtor and as such has to keep its financial obligations to its creditors at all times. Then there is their short-term nature, „substantial" profits, full tax exemption, and last but not least liquidity exemplified by the ability to cash a given asset immediately. We assume that the TBs will become a more sought-after security than has been the case so far, mainly by non-banking legal entities that can obtain profit on their temporarily free assets in this safe and profitable way. The National Bank of Slovakia is ready for the increased number of participants and is prepared to offer faster and wider services at the Registration Centre.

INFORMAČNÉ SYSTÉMY PRE BANKY

AXA a.s.

821 08 BRATISLAVA
Svätoplukova 31

DODÁVA

AUTOMATIZOVANÝ INFORMAČNÝ SYSTÉM

AXA DBS
pre BANKY

EXPOFIB '94
6.-9. júna 1994
BRATISLAVA

ZABEZPEČUJE

KOMPLEXNÝ SERVIS
SOFTWARE - HARDWARE
BANKOMATY

Tel. (07) 213 200, 214 156, 214 172
Fax (07) 213 087

Datafit

AXA DBS

Datafit DP4

UNIX